

Årsredovisning

2024

statens
**Försvarshistoriska
museer**

Armémuseum | Flygvapenmuseum

Årsredovisning 2024 för Statens försvarshistoriska museer (SFHM)

Dnr 58-1.3/25

Förord

SFHM:s verksamhetsår 2024 kan sammanfattas på flera sätt beroende på perspektiv. Intensivt, utmanande, innovativt, framgångsrikt, samarbetsinriktat, modigt, ifrågasatt, kritiserat, uppskattat och lärorikt. Utifrån mitt perspektiv som överintendent för SFHM kan jag konstatera att 2024 varit ett mer händelserikt år än vanligt och av betydelse för myndighetens fortsatta verksamhet både på kort och lång sikt. Med besökarna i centrum har fokus legat på att förvalta och tillgängliggöra Sveriges försvarshistoriska arv på ett relevant sätt. Uppbyggnaden av Sveriges totalförsvaret, Nato-medlemskapet och stödet till Ukraina har krävt nya angreppssätt för att berätta om försvarshistoriens påverkan på samhällsutvecklingen.

Det är viktigt för en försvarshistorisk museimyndighet att dokumentera och diskutera samtida händelser ur ett historiskt perspektiv. Frågor om krig i Europa, minnet av förintelsen och minskningen av demokratier i världen är komplexa och utmanande på många sätt. För att de berör människor på djupet. Existentiellt, ideologiskt, men också genom egna erfarenheter. Uppdraget att nå fler och nya målgrupper förutsätter därför att våra museers utbud förhåller sig till behoven i vårt samhälle - med besökarna i centrum. Alla som lever i Sverige med en bakgrund från krigsdrabbade länder är en sådan målgrupp. Likaså barn och unga som ska vara med och forma framtidens samhälle. Men också besökare som aldrig tidigare tänkt tanken att försvarshistoria kan vara intressant och viktigt för dem.

Det försvarshistoriska kulturarvet är en viktig del av Sveriges samhällsutveckling genom århundradena. Nuvarande och framtida generationer behöver erbjudas en faktabaserad historieskrivning. Om stormaktsmaktiden, hybridkrig, kulturarvets roll i krig och om de demokratiska värden som varit grundbulten i vårt samhälle sedan början av 1900-talet. SFHM:s strategiska Färdplan 2030 fokuserar på att göra försvarshistorien angelägen och tillgänglig för fler. Samarbeten med andra institutioner och digitalisering av samlingar har ökat tillgängligheten för en bredare publik och nya målgrupper, även om vi än så länge inte ökat de totala besöksiffrorna så som önskat.

Under 2024 fortsatte framgångsrika samarbeten som vandringsutställningarna *Rädd eller beredd och Tänk om – tillsammans för krig och fred*, samt utställningen *Korsvägar: Sverige-Ukraina genom 1000 år*, som förenar kulturarvsinstitutioner från Ukraina och Sverige. Denna utställning har lockat en stor och blandad publik och skyddar unika ukrainska kulturarvsföremål. Ytterligare exempel på framgångsrika samarbeten har varit teaterföreställningen *Hitta hem* som för SFHM:s museer innebär ett nytt spännande och lyckat sätt att nå ut till ny publik.

De senaste årens omfattande insatser med att uppordna och skapa dimensionerade och säkra föremålssamlingar i ändamålsenliga magasin har fortsatt 2024 liksom arbetet med beredskap och säkerhet. Det senare är ett av flera synergiområden i det regeringsuppdrag som SFHM fick tillsammans med Statens maritima och transporthistoriska museer i slutet av 2024 för att ta fram beslutsunderlag om att gå samman från och med den 1 januari 2026. Året avslutades således med uppstart av ett intensivt arbete kring den gemensamma rapport som ska lämnas i slutet av mars 2025.

Ett Varmt och Stort TACK till alla medarbetare och samarbetspartners för att ni gjort det möjligt att förverkliga SFHM:s uppdrag och ta betydelsefulla steg mot de strategiska målen för 2030. Vi ser fram emot att fortsätta resan tillsammans med vår systemmyndighet.

Helene Rånlund
Överintendent

Innehåll

1 SFHM:S UPPDRAG OCH ORGANISATION	4
1.1 SFHM:S UPPDRAG	4
1.2 FÄRDPLAN 2030 – STRATEGISK STYRNING OCH VERKSAMHETSUTVECKLING	4
1.3 REDOVISNING AV VERKSAMHETENS RESULTAT FÖR 2024	5
1.4 HÅLLBARHET.....	6
1.5 DIGITALISERING	6
1.6 TILLGÄNGLIGHET	8
1.7 NYA MÅLGRUPPER.....	10
1.8 KOMPETENSFÖRSÖRJNING.....	11
1.9 ARBETSMILJÖ	13
1.10 SAMVERKAN MED ANDRA MYNDIGHETER OCH AKTÖRER.....	14
1.11 TOTALFÖRSVAR OCH BEREDSKAP	18
2 EKONOMISK UPPFÖLJNING	19
2.1 ÅRETS EKONOMISKA UTFALL PER VERKSAMHETSOMRÅDE	19
2.2 STATS BIDRAG OCH KOSTNADER ENLIGT ANSLAGSVILLKOR 8:1.....	20
2.3 AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET	21
2.4 LOKALFÖRSÖRJNING	22
2.5 ERSÄTTNINGAR ENLIGT MU-AVTALET	22
3 SAMLINGSFÖRVALTNING	23
3.1 BEVARA OCH TILLGÄNGLIGGÖRA.....	23
4 PUBLIK VERKSAMHET	30
4.1 VÄRDskap OCH BESÖKSSERVICE.....	30
4.2 UPPLIVELSEBASERAT LÄRANDE.....	34
4.3 KUNSKAPSSERVICE OCH FOU	40
5 STATS BIDRAG TILL FÖRSVARSHISTORISKA MUSEIVERKSAMHETER	44
6 FINANSIELL REDOVISNING	47
6.1 RESULTATRÄKNING	47
6.2 BALANSRÄKNING.....	48
6.3 ANSLAGSREDOVISNING.....	50
6.4 TILLÄGGSUPPLYSNINGAR OCH NOTER.....	51
6.5 SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER	60

1 SFHM:s uppdrag och organisation

1.1 SFHM:s uppdrag

Statens försvarshistoriska museer (SFHM) har till uppgift att främja kunskapen om det svenska försvaret genom tiderna och om försvarets roll i samhällsutvecklingen. Myndighetens verksamhet styrs främst genom förordning (2007:1178) med instruktion för Statens försvarshistoriska museer, museilagen (2017:563), förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter och genom det årliga regleringsbrevet. I myndigheten ingår Armémuseum i Stockholm, Flygvapenmuseum i Linköping samt Försvarets traditionsnämnd.

1.2 Färdplan 2030 – strategisk styrning och verksamhetsutveckling

Myndigheten ska fortlöpande utveckla verksamheten. Myndigheten ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet. 6 § 1-2 st Myndighetsförordningen (2007:515)

SFHM:s strategiska inriktning *Färdplan 2022* togs fram med femårigt fokus för perioden 2018–2022 och var styrande för myndighetens verksamhetsutveckling även under 2023 då myndighetens arbete med att förtydliga såväl vision som vidareutveckling av färdplanens innehåll för perioden fram till 2030 pågick. Under 2024 fattades beslut dels om en ny vision för myndigheten, dels om en revidering av färdplanen.

SFHM:s vision syftar till att ge en tydlig gemensam riktning för verksamheten, en ledstjärna för alla oss som arbetar på och för SFHM. Visionen är "Livsviktig historia i demokratins tjänst, tillgänglig och angelägen för alla" och den har stöd i regeringsformen (1974:152), den statliga värdegrunden och museilagen (2017:563).

Färdplan 2030 beskriver SFHM:s vision, strategiska mål och utvecklingsområden. Myndighetens fyra strategiska mål är:

- *Vi sätter besökarna i centrum, är tillgängliga och angelägna för fler.*

Detta gör vi genom att:

- *Dela kunskap generöst, skapa lärande och reflektion kring samtid och framtid genom historien.*
- *Dimensionera samlingen så att vi kan ta ansvar, och tillgängliggöra mer så att det försvarshistoriska kulturarvet når hela landet.*
- *Vara en lärande organisation och hållbar organisation som samarbetar med andra.*

Till respektive mål finns ett önskat tillstånd beskrivet – vad myndigheten vill uppnå till år 2030.

Sammantaget bedömer SFHM att myndigheten under 2024 tagit ytterligare betydelsefulla steg i strävan att förverkliga målsättningarna i färdplanen och myndighetens vision.

1.3 Redovisning av verksamhetens resultat för 2024

Resultatredovisningen ska utformas så att den kan utgöra ett underlag för regeringens bedömning av myndighetens resultat och genomförande av verksamheten. Den ska utgå från de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion samt de mål och krav som regeringen har angett i regleringsbrev eller något annat beslut. Redovisningen ska innehålla analyser och bedömningar av verksamhetens resultat och dess utveckling.

3 kap. 1 § förordning om årsbokslut och budgetunderlag (2000:605)

SFHM bedömer att myndigheten under 2024 har genomfört uppgifter och uppdrag enligt instruktion, regleringsbrev samt uppdrag enligt regeringsbeslut.

Bedömning av måluppfyllelse, resultat och kvalitativa aspekter redovisas i resultatbedömningarna under avsnitten 3.1 Bevara och tillgängliggöra, 4.1 Vårdskap och besöksservice, 4.2 Upplevelsebaserat lärande, 4.3 Kunskapservice och FoU samt 5 Statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter.

Åtterrapporering enligt krav i regleringsbrev som är kopplade till någon av myndighetens prestationer görs i samband med redovisning av verksamhetens resultat för respektive prestation. Nedan listas samtliga åtterrapporeringskrav enligt regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende SFHM samt uppdrag enligt särskilda regeringsbeslut (sponsringsintäkter och bidragsintäkter redovisas i not 2 respektive 3 till resultaträkningen):

<i>Statens försvarshistoriska museer ska:</i>	<i>Redovisas i:</i>
- redovisa den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken.	4.2 Upplevelsebaserat lärande
- redovisa de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.	1.6 Tillgänglighet
- redovisa förändringar i besöksutvecklingen i förhållande till tidigare år.	4.1 Vårdskap och besöksservice
- i årsredovisningen specificera myndighetens totala lokalkostnader för 2024.	2.4 Lokalförsörjning
- redovisa hur bidrag enligt förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter har använts.	5 Statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter
- särskilt redovisa utbetalda ersättningar till konstnärer som gjorts i enlighet med MU-avtalet.	2.5 Ersättningar enligt MU-avtalet
- redovisa resultat av arbetet med digitalisering och digitalisering av myndighetens samlingar.	1.5 Digitalisering
- redovisa avgiftsbelagd verksamhet enligt specificerad indelning.	2.3 Avgiftsbelagd verksamhet
<i>Tidigare givna uppdrag i regleringsbrev eller särskilda regeringsbeslut:</i>	
- fortsatt ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2021–23 (Fi2020/04960)	1.8 Kompetensförsörjning
- fortsatt ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2021–2023. (A2020/02583)	1.8 Kompetensförsörjning
- med utgångspunkt i 7 § museilagen (2017:563) redovisa utvecklingen av sitt arbete med att utvidga sina målgrupper och nå nya besökare sedan lagen trädde i kraft. Myndigheten ska vidare redovisa vilka effekter detta arbete har resulterat i. (Ku2022/01891)	1.7 Nya målgrupper

Enligt 3 kap. 1 § förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska SFHM för ärendeslag som omfattar ett stort antal ärenden redovisa antalet och styckkostnaden för handläggningen av dessa ärenden. SFHM bedömer att handläggning av ansökningar enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter i och för sig kvalificerar sig som ärenden enligt bestämmelsen men att antalet ärenden inte kan betraktas som stort. Myndigheten redovisar därför inte styckkostnaden för detta ärendeslag men däremot antal ärenden som handlagts under året under avsnitt 5 Statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter.

1.4 Hållbarhet

SFHM har under 2024 utvecklat arbetet med att integrera hållbarhet i hela sin verksamhet, med fokus på social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Detta arbete är tydligt kopplat till de globala hållbarhetsmålen och framgår av både VP-förutsättningarna för 2024 och styrdokumentet Färdplan 2030. En hållbarhetssamordnare har utsetts och en arbetsgrupp har utvecklat en ny hållbarhetspolicy, en processkarta och ett så kallat årshjul för hållbarhetsarbetet.

Arbetet utgår från en befintlig struktur i miljöledningssystemet, vilket möjliggör en integrerad hantering av hållbarhetsaspekter i samband med planering, uppföljning och återrapportering av verksamheten. SFHM har under året genomfört en rad åtgärder för att stärka de olika aspekterna av hållbarhet. SFHM bedömer sammanfattningsvis att myndighetens arbete med hållbarhetsfrågor har stärkts betydligt under 2024. SFHM har även i rapporteringen av miljöledningsarbetet enligt förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter redovisat god måluppfyllelse avseende målen för direkt miljöpåverkan.

Armémuseum har under året påbörjat ett arbete med att byta ut samtlig belysning i utställningarna och andra publika ytor till LED-armaturer, ett arbete som fortlöper 2025 och 2026, samt genomfört insatser för att förenkla källsortering av avfall.

I samband med ombyggnationen av restaurangen på Flygvapenmuseum tillämpades ett livscykelperspektiv där befintliga möbler i hög grad återbrukades och transporter samordnades för att minska klimatpåverkan. Därutöver använder sig restaurangen i hög utsträckning av lokala råvaror.

SFHM har på besöks- och personalparkeringen i Linköping 14 laddstolpar för elbilar. Under 2024 genomfördes totalt 1 530 laddningar motsvarande 29 920 kWh, vilket är en ökning från 2023 då 1 511 laddningar genomfördes vilket motsvarade 27 035 kWh.

De åtgärder som vidtagits har bland annat resulterat i att Flygvapenmuseum tilldelades utmärkelsen Miljösäkrad verksamhet av Linköping kommuns besöksnäringbolag Visit Linköping & Co. Utmärkelsen innebär att Flygvapenmuseum lyfts som ett grönt besöksmål på Visit Linköpings webbplats. SFHM har under året även publicerat information om myndighetens hållbarhetsarbete på myndighetens webbplatser.

1.5 Digitalisering

SFHM har sedan flera år systematiskt arbetat med att digitalisera myndighetens fysiska samlingar i syfte att göra dem mer tillgängliga för allmänhet och forskare. Under 2024 riktades arbetet in på att digitisera föremålssamlingarna och arkiv, framför allt ur ett bevarande- och beredskapsperspektiv men även för att kunna tillgängliggöra dessa digitalt för allmänheten.

Under året har SFHM färdigställt fyra digitala produktioner varav tre är i 360 och en i virtual reality (VR). Betrodda externa webbplatser och tidskrifter har använts för att sprida och nå ut med kunskap och läromaterial till skolor och till allmänheten.

SFHM har under 2024 arbetat med såväl digitaliseringsprojekt som med digitisering av föremål, arkiv och bilder i de samlingar som anförtrotts myndigheten. Som ett resultat av medelsförstärkningen för digitisering har fler föremål och arkiv kunnat bevaras digitalt för att i framtiden finnas tillgängligt digitalt. Förstärkningen av medel har använts på följande sätt:

- Digitisering av den svensk-amerikanske flygaren Eric Nelsons album, där ett 20-tal fotoalbum och enstaka klippalbum fotograferats för användning i utställningen om den första världsomflygningen 1924.
- Digitisering av Armémuseums årsböcker.
- Fotografering och digitisering av utvalda delar ur samlingen av moderna vapen.
- Digitisering av museala arkiv, arkivalier.
- Digitisering av tryckt materiel.
- Digitisering av fanritningar av Hoffman-Jonsson.
- 360-fotografering av förarplatser i flygplan.
- Digitisering av bildrapporter från 1920–1940-talet.

SFHM:s arbete med digitisering av arkivsamlingarna utförs dels genom interna digitaliseringsinsatser, dels i samarbete med Stiftelsen föremålsvård i Kiruna (SFMV). Vad gäller digitalisering av film, ljud- och videoband som finns i myndighetens arkivsamlingar bedömer myndigheten att samverka med aktörer som har samlad kompetens och erfarenhet inom området är en viktig förutsättning för att arbetet ska kunna ske effektivt och med hög kvalitet.

Webbplatsen digitaltmuseum.se ingår i det digitala ekosystem som är uppbyggt kring samlingsdatabasen Primus. På webbplatsen tillgängliggörs digitiserade objekten för besökare. Med hjälp av medelsförstärkningen har fler och nya poster av föremål, bilder och dokument kunnat föras in i samlingsdatabasen för att kunna göras tillgängliga genom Digitalt Museum.

AI-roboten Elsa var under våren föremål för en undersökning av studenter från Högskolan i Skövde med syfte att se hur hon kommunicerar med barn, hur hon uppfattas och hur hon kan utvecklas. Elsa har under året använt aktivt i Flygvapenmuseums utställningar för att besvara frågor från besökare.

En viktig del av SFHM:s digitaliseringsarbete är den långsiktiga samverkan som sker med andra aktörer. Bland annat med Statens historiska museer (SHM) avseende att tillgängliggöra delar av SFHM:s museers skolmaterial på SHM:s digitala utbildningsresurs sverigeshistoria.se.

Under året har projektet Victoriafortet 360/VR tillgängliggjorts för en bredare allmänhet på museerna. Två versioner av ett digitalt besök i Victoriafortet i Vuollerim har tagits fram. Den ena är fotad i 360 grader med en berättelse där besökaren får följa en värnpliktig under en övning under 1970- eller 1980-talet. Målgruppen är skolor och det ingår ett läromaterial för lärare att använda i undervisningen om kalla kriget. Den andra versionen är en spelifiering av ett besök på Victoriafortet som kan upplevas med VR-glasögon. Projektet är kopplat till försvarshistoriska kulturmiljöer som är svårtillgängliga. Pilotprojektet utgår från Victoriafortet i Vuollerim (som förvaltas av Statens fastighetsverk).

Under året har två virtuella utställningar publicerats på Armémuseums webbplats. Båda utställningarna har tidigare visats på museet och fotograferades då i 360 i syfte att göra dem tillgängliga för fler. *Segerns pris – Narva 1700* är en utställning som visar delar av statens trofésamling. Utställningen *I rikets hemliga tjänst* producerades tillsammans med Försvarets Radioanstalt och visar hur kvinnor bidrog till det hemliga underrättelsearbetet i Stockholm under andra världskriget.

Till utställningen Flygfärdig på Flygvapenmuseum togs 360-bilder där man kan se cockpit från några utvalda flygplan som om att besökaren själv sitter i planet. Detta är en värdefull dokumentation av FVM:s flygplan. Projektet utökades från ett fåtal i Flygfärdig till att omfatta de flygplan som finns i utställningarna. Ett tiotal flygplan är nu fotograferade och förhoppningen är att kunna göra fler under 2025. Stationen i Flygfärdig har utökats från tre till hittills sex flygplan och tanken är att även kunna visa bilderna publikt på nätet.

Förutom de särskilda digitaliserings- och digitiseringsprojekt som genomförts under året ingår arbete med digitalisering i det löpande arbetet i linje med myndighetens strategiska styrdokument *Färdplan 2030*. Under året har bland annat föremål i myndighetens unika samling av såväl uniformer som medaljer dokumenteras med hjälp av högupplösta fotografier samt fullständiga beskrivningar och analyser. SFHM bedömer därför att det är svårt att med tillräcklig säkerhet redovisa kostnader för digitisering och digital förmedling förutom i de delar detta arbete har skett i projektförhållanden. Kostnaderna för digitisering och digital förmedling i de projekt som redovisas ovan uppgår till 920 454 kronor. I kostnaderna ingår inköp av varor och tjänster samt arbetstid som lagts ned på dessa uppgifter baserat på schablonkostnader för löner. SFHM bedömer att medelsförstärkningen har haft en stor positiv effekt på myndighetens arbete med digitisering och digital förmedling.

I tabell 1 nedan följer en redovisning av samlingarnas storlek – inklusive årets tillväxt. Hur stort antal och andel av samlingarna som är digital, varav andelen som är digitalt tillgänglig i enlighet med återrapporteringskravet *Bevara och tillgängliggöra kulturarvet genom digitisering och digitalisering* i regleringsbrevet för budgetåret 2024. Vad gäller redovisning av arkivsamlingar kan SFHM med säkerhet endast redovisa totalt antal förtecknade arkivvolymerna, varav antal förtecknade arkivvolymerna i arkivdatabasen Visual Arkiv, samt antal digitalt tillgängliggjorda fotografier. Eftersom övriga uppgifter till stor del bygger på grova uppskattningar och därmed osäkerhet har SFHM valt att inte redovisa dessa.

Tabell 1 Samlingarnas storlek, tillväxt och grad av digitalisering.

	SFHM	AM	FVM
Föremålssamlingarnas storlek			
Totalt antal föremål	132 577	99 675	32 092
Årets tillväxt			
Antal nyförvärv	145	92	53
Antal gallrade	442	183	259
Årets tillväxt	-297	-91	-206
Antal och andel digitaliserat			
Antal som är digitala	132 577	99 675	32 092
Andel som är digital	100%	100%	100%
- varav antal som är digitalt tillgänglig	102 451	83 146	19 305
- varav andel som är digitalt tillgänglig	77%	83%	59%
Arkivsamlingarnas storlek*			
Totalt antal förtecknade arkivvolymmer	4 266	3 200	1 066
- varav antal arkivvolymmer som är förtecknade i arkivdatabas	4 154	3 200	954
Digitalt tillgängliggjorda fotografier			
Totalt antal publicerade fotografier	28 178	22 220	5 958

*Redovisade uppgifter avser totalt antal förtecknade arkivvolymmer varav antal arkivvolymmer som finns förtecknade i arkivdatabasen Visual Arkiv. Detta ger dock inte en helt rättvisande bild av storleken på myndighetens arkivsamlingar eftersom delar av samlingarna inte har förtecknats i arkivdatabasen utan endast i olika listor samt vissa delar som ännu inte har förtecknats.

1.6 Tillgänglighet

Utgångspunkten för SFHM:s arbete med tillgänglighet är att myndighetens verksamheter är till för alla. SFHM arbetar såväl kort- som långsiktigt för att skapa förutsättningar för alla, oavsett förmåga, att tillgodogöra sig SFHM:s verksamheter. Arbetet går i linje med myndighetens instruktion och strategiska mål i Färdplan 2030. Under 2024 har inriktningen för arbetet med tillgänglighet varit att praktiskt arbeta med frågorna och åtgärda eventuella brister på museerna.

SFHM genomför kontinuerligt åtgärder för att förbättra tillgängligheten för personer med olika funktionsnedsättningar vilket ingår i myndighetens uppdrag att tillgängliggöra det försvarshistoriska kulturarvet för allmänheten. I samband med arbetet att skapa ett effektivare nyttjande av lokalytorna har SFHM vidtagit flera åtgärder för att öka tillgängligheten.

Under 2024 har hjälpmedel för inventering av myndighetens lokaler tagits fram och provats. Hjälpmedlen består av en checklista för brister och åtgärder samt en ordlista för att underlätta i arbetet i inventeringen av museerna, personalutrymmen och webbplatser. Med hjälp av dessa har inventeringar utförts och nödvändiga åtgärder har genomförts med tyngdpunkt på museerna.

SFHM har under 2024 fortsatt samarbeta med Funktionsrätt Östergötland och KFUM Funkis i samband med utvecklingen av Flygvapenmuseums nya basutställning *Flygfärdig* som invigdes i juni 2023. Utgångspunkten för tillgänglighetsarbetet i utställningen var att skapa en tillgänglig förmedling utifrån ett antal funktioner som hörbarhet, synbarhet, kännbarhet, nåbarhet och förstaelighet samt i största möjliga mån utgå från principen om universell utformning.

Utställningen har bland annat försetts med tydliga rumsliga färgmarkörer och rubriker för att besökarna enkelt ska kunna orientera sig och med moduler och montrar i anpassad höjd för rullstol. Texterna är kortfattade, lättlästa och tillgängliga på svenska och engelska digitalt, vilket innebär att besökaren kan få text uppspelad och markerad i sin telefon.

Arbetet med att ta fram en sensorisk karta över Flygvapenmuseum har fortsatt under 2024 och planeras att implementeras under 2025. Under 2024 har även ett arbete med en sensorisk karta över Armémuseum inletts. Kartan ska uppmärksamma vilka sinnesintryck som kan komma att påverka besökarna, kopplat till doft, hörsel, syn, känsel, eventuella stämmiga miljöer med många besökare på

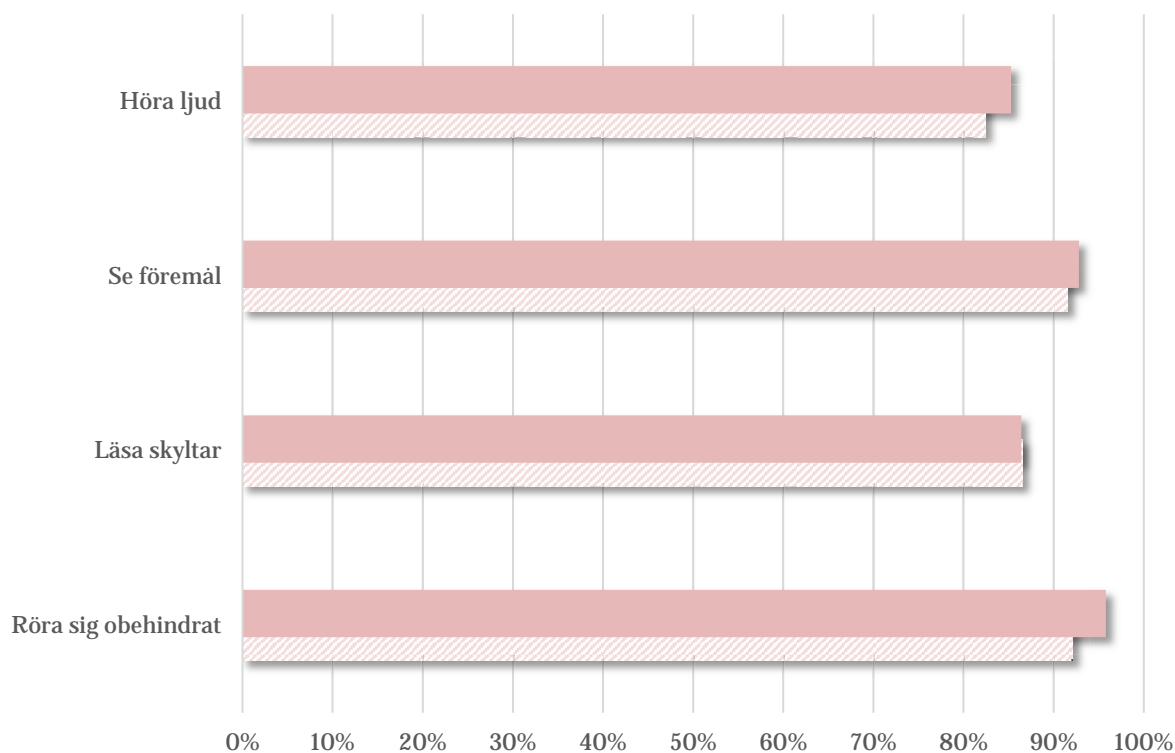
liten yta. Symboler på den sensoriska kartan ska visa vilka delar av museet som kan vara sådana platser.

På Flygvapenmuseum har ett bildstödsprogram implementerats i verksamheten. I utställningen *Flygfärdig* finns nu QR-koder som länkar till bildstöd för introduktionstexterna. I samband med det togs ett särskilt bildstöd för Flygvapenmuseum fram och som nu finns för användning även vid visningar.

I den årliga rapporteringen till Myndigheten för delaktighet (MFD) har självskattningsverktyget Fokus delaktighet använts för att utvärdera det löpande tillgänglighetsarbetet. SFHM uppnådde 2024 ett övergripande värde om 72 procent (57 procent år 2023). Jämförelser över tid bör göras med viss försiktighet och en bredare bedömning av måluppfyllelse bör ske för att ge en så rättvisande bild som möjligt. Mot bakgrund av ovan redovisade exempel på åtgärder som vidtagits bedömer SFHM att måluppfyllelsen i myndighetens tillgänglighetsarbete varit god under 2024.

I de brukarundersökningar som SFHM genomför på Armémuseum och Flygvapenmuseum ställer myndigheten även frågor om hur besökarna upplever tillgängligheten i vissa avseenden. I avsnitt 4.1 Vårdskap och besöksservice redogörs närmare för arbetet med de enkäterna. I figur 1 nedan framgår att en stor andel av de som besvarat enkäterna svarar bra eller mycket bra på frågan om hur pass väl de tycker att museet är anpassat för dem när det gäller att höra ljud och se föremål som ingår i utställningarna samt att läsa skyltar och röra sig obehindrat i museet.

Figur 1 Besökarnas upplevelse av tillgänglighet i samband med museibesöket enligt brukarundersökningarna (värden för 2023 visas i underliggande staplar).

1.7 Nya målgrupper

Enligt regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Statens försvarshistoriska museer (Ku2022/01891) ska myndigheten med utgångspunkt i 7 § museilagen (2017:263) redovisa utvecklingen av sitt arbete med att utvidga sina målgrupper och nå nya besökare sedan lagen trädde i kraft. Myndigheten ska vidare redovisa vilka effekter detta arbete har resulterat i. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) vid två tillfällen, senast den 22 februari 2024 och senast den 22 februari 2025. Redovisningen av uppdraget som görs nedan tar sikte på de åtgärder och insatser som gjorts under 2024 och ska därför ses som ett komplement till förra årets redovisning.

SFHM har under 2024 fortsatt att arbeta med att utvidga sina målgrupper och nå nya besökare. Med grunden i museernas basutställningar sker aktivt besöksutvecklingsarbete genom nya programkoncept, ett attraktivt och angeläget utbud av tillfälliga utställningar samt koncept inom den pedagogiska verksamheten. De olika insatser som vidtagits under året har syftat till att locka nya besökare och skapa återbesök till museerna, samt att nå personer som inte kan ta sig till museerna för att ta del av utbudet på plats. Det senare avser såväl uppsökande arbete som ett utbud online och andra digitala satsningar, exempelvis relationsskapande inlägg i digitala kanaler såsom sociala medier.

Barn och unga har varit en fortsatt prioriterad målgrupp under året. Flygvapenmuseum har genomfört en rad insatser för att utveckla intresset för teknik och innovation bland barn och unga, framför allt genom så kallade experimentshower i Flygklubbet men även genom fortsatt samarbete med Skill AB där museet deltog i aktivitetskvällen *Tjejer knäcker koden* och genom fortsatt och utökat samarbete med Young Engineers/Ung Ingenjör AB bidragit till sommarlovsaktiviteten *Code Summer Camp*, ett programmeringsläger för ungdomar.

Flygvapenmuseum har under året även fortsatt att arrangera *Familjefredag*, varannan vecka som sagostund i biblioteket och varannan vecka som upptäckarstund i utställningarna – en form av visning för de yngsta besökarna. I barnklubben Flygspanarna drivs en verksamhet för barn mellan fem och tolv år där barnen erbjuds olika aktiviteter, bland annat visningar, experiment och skapande aktiviteter. Flygvapenmuseums lekmiljö Leklanda, som har temat militär flygplats, har under året varit fortsatt mycket uppskattad av museets yngsta besökare.

Armémuseum har genomfört visningar för ukrainskspråkiga barn och deras familjer med en ukrainsktalande guide och under sommaren genomfördes tre specialvisningar inom ramen för Beredskapslyftets och Ukrainska institutets Summer Camp, där ukrainska skollediga barn fick ta del av utställningen *Korsvägar: Sverige - Ukraina genom 1000 år*. Ett lyckat exempel på breddat deltagande var Armémuseums höstlovstema "Hästlovet" som nådde fler unga tjejer.

Ett annat lyckat exempel på att nå nya målgrupper var teaterföreställningen *Hitta hem* som anordnades på Flygvapenmuseum i samarbete med Riksteatern Linköping, Sveriges Museum om Förintelsen och Scenit Produktion. Pjäsen är baserad på skådespelaren Gisela Nilssons mammas berättelse som Förintelseöverlevare.

Under året inledde Armémuseum ett programsamarbete med Stockholms Kvinnohistoriska, en strategisk partner för att bredda våra målgrupper, samt beslutade om en strategisk utvecklingsplan för museet omfattandes åren 2025–2030. Fokus i det kommande utställningsarbetet och även publikt arbete i generella termer kommer att ligga ännu mer på prioriterade målgrupper, barn och unga samt även ökad tillgänglighet.

Under den aktuella perioden har arbetet med digital förmedling i hög grad utvecklats. De digitala insatser som SFHM genomfört för att tillgängliggöra kulturarvet har inneburit betydligt förbättrade möjligheter för personer som inte kan ta sig till Armémuseum eller Flygvapenmuseum att ta del av museernas verksamhet. Genom planerade inlägg i olika digitala kanaler som Facebook, Instagram och Youtube kan visningar, artiklar och annat material synas även för dem som inte känner till museernas verksamheter. Under året har SFHM arbetat med nya format i sociala medier, exempelvis reels, stories, Youtube-shorts och händelser för att nå nya målgrupper.

SFHM har under året producerat en serie videofilmer kopplat till utställningen *Korsvägar: Sverige – Ukraina genom 1000 år*, som publicerats i olika digitala kanaler. Därutöver har de två tidigare utställningarna Segerns pris och I rikets hemliga tjänst på Armémuseum omarbetats till digitala upplevelser för att nå en bredare allmänhet. Under året har även en webbversion av VR-upplevelsen Victoriafortet publicerats på myndighetens webbplats.

Förutom digitala satsningar har även det uppsökande arbetet fortsatt att utvecklas under året dels genom deltagande i externa evenemang, dels genom vandringsutställningar. SFHM har deltagit med aktiviteter bland annat på Linköpings stadsfest i samarbete med flera museer i Östergötland, evenemanget Flygkultur 2024 på Krigsflyfält 16, Brattforsheden och på Veterandagen 2024. SFHM:s vandringsutställningar *Tänk om – tillsammans i krig och fred* och *Rädd eller beredd* har fortsatt att visas runt om i landet med fokus på målgrupperna gymnasieungdomar och unga vuxna. Under året invigdes en kopia av *Rädd eller beredd* under Almedalsveckan för att möta den stora efterfrågan.

Därutöver har SFHM fortsatt att aktivt arbeta för att öka och bredda användningen av de samlingar som anförtratts myndigheten genom utlån till andra museer och institutioner runt om i landet vilket bidrar till arbetet med att utvidga målgrupper och nå nya besökare. Under året ökade det totala antalet utlånade föremål med drygt 3 procent.

SFHM kan inte med någon närmare precision redovisa vilka effekter myndighetens arbete med att utvidga sina målgrupper och nå besökare resulterat i sedan museilagen (2017:563) trädde i kraft. SFHM gör dock bedömningen att utvecklingen av de olika indikatorerna i tabell 2 nedan visar på en fortsatt faktisk förändring i riktning mot målet att utvidga målgrupper och nå nya besökare. Av tabellen framgår att såväl andelen nya besökare som andelen unga besökare på Armémuseum och Flygvapenmuseum visar på en långsiktig ökning.

Tabell 2 Utveckling av indikatorer med koppling till utvidgning av målgrupper och nå nya besökare.

	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Andel nya besökare*								
- Armémuseum	53%	57%	54%	48%	47%	49%	i.u.	i.u.
- Flygvapenmuseum	54%	51%	44%	54%	28%	38%	i.u.	i.u.
Andel besökare under 19 år	34%	36%	33%	32%	33%	30%	29%	28%
Antal besökare på Digitalt Museum	164 712	147 501	136 523	119 949	125 899	82 260	i.u.	i.u.
Antal följare på Facebook	58 821	58 685	54 649	52 218	50 620	43 719	39 079	31 055

*De redovisade uppgifterna avseende andel nya besökare på Armémuseum och Flygvapenmuseum bygger på enkätsvar i brukarundersökningar. Andelen nya besökare har bedömts utgöras av de som svarat nej på frågan om de har besökt respektive museum tidigare.

1.8 Kompetensförsörjning

Myndigheten ska redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion och till vad regeringen i förekommande fall har angett i regleringsbrev eller i något annat beslut. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

Förordning (2006:605) om årsredovisning och budgetunderlag

Vid SFHM arbetade år 2024 i medeltal 86 medarbetare, varav 57 kvinnor (66 procent) och 29 män (34 procent). Det kan konstateras att antalet anställda i medeltal minskat med 8 anställda jämfört med 2023. Av de 86 medarbetarna i medeltal hade 86 procent en tillsvidareanställning (46 av 57 kvinnor samt 28 av 29 män), vilket innebär en ökning av antalet tillsvidareanställda med tre procent jämfört med 2023.

Antalet årsarbetskrafter exklusive anställda med timarvode summerade under året till 68,5 (jämfört med 76 år 2023). Minskningen beror till stor del på att stora projekt med tidsbegränsat anställda avslutades under 2023 samt att en del tjänster var vakanta under 2024, bland annat av ekonomiska skäl.

Personalomsättningen för samtliga anställningsformer var under året 13 procent (det vill säga motsvarande siffra som för 2022, medan personalomsättningen under 2023 var 30 procent)¹. Motsvarande siffror för tillsvidareanställda är 8 procent för år 2024 (16 procent 2023 och 6 procent 2022).

Tabell 3 *Fördelning ålder och kön vid SFHM 2024.*

SFHM									
Ålder	Stockholm			Linköping			Totalt		
	K	M	S	K	M	S	K	M	S
- 34	1	1	2	12	1	13	13	2	15
35 – 54	11	12	23	11	6	17	22	18	40
55 -	16	7	23	6	2	8	22	9	31
Totalt	28	20	48	27	10	38	57	29	86

SFHM kompletterar den tillsvidareanställda personalens kompetens med tidsbegränsade anställningar och externa konsulter för att tillgodose behovet av tillfällig specialkompetens. För att möta verksamhetens behov såväl vid tillfälliga arbetstoppar som av specialkompetens i den publika verksamheten anlitas även museivårdar och museilärare mot timarvode. Myndigheten arbetar med att succesivt öka andelen medarbetare som har en schemalagd anställning i stället för timarvode.

Till de rekryteringar som genomförts under 2024 har myndigheten haft ett varierande antal sökande med efterfrågad kompetens, framför allt beroende på vilken befattning som rekryteringen avsett. Myndigheten bedömer möjligheten att attrahera ny kompetens som relativt god. Förutom medarbetare som anställts för kortare perioder har SFHM rekryterat 8 nya tillsvidareanställda medarbetare. Av dessa var fem kvinnor och tre män med en medelålder på 35 år.

Rekryteringarna bygger på tydliga kravprofiler utifrån verksamhetens behov. I samband med vakanser och pensionsavgångar görs en bedömning om det finns behov av att förändra inriktningen på kompetenser för att uppnå verksamhetens mål. Genom en aktiv personalplanering, omprioritering av arbetsuppgifter och flexibilitet hos medarbetarna tillvaratas kompetenser under tillfälliga vakanser (föräldra- och tjänstledigheter).

Kompetensutvecklingsinsatser planeras utifrån verksamhetens behov och tas regelmässigt upp vid utvecklingssamtal. Exempel på kompetensutvecklingsinsatser är studiebesök såväl inom som utom landet, samt deltagande i konferenser och seminarier (se vidare avsnitt 1.6 Samverkan med andra myndigheter och aktörer respektive avsnitt 4.3 Kunskapsservice och FoU). Myndighetens sakkunniga har fördjupat sig inom sina specialområden och publicerat artiklar (se avsnitt 4.3 Kunskapsservice och FoU).

SFHM besvarade i december 2023 Statskontorets enkätundersökning om praktik i staten (dnr. 325-1.3/23). Myndigheten har tidigare tagit emot praktikanter i denna satsning, dock inte under 2023. Skälet är att det saknats möjlighet att erbjuda nödvändig handledning för praktikanterna under tiden som stora resurskrävande projekt pågår. Praktikanter från universitetsutbildningar, praoelever samt praktikanter via Arbetsförmedlingen har dock i begränsad utsträckning kunnat tas emot.

Sammantaget bedöms de vidtagna åtgärderna med syfte att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla kompetens ha säkerställt att det i myndigheten, inom ramen för givna resurser, finns kompetens att nå verksamhetens mål på ett ändamålsenligt sätt.

¹ Personalomsättningen mäts som antalet avgångar i procent av antalet anställda i medeltal under en viss period beräknat på tillsvidareanställda och tidsbegränsat anställda (LAS §5.1 och 5.2).

1.9 Arbetsmiljö

Myndigheten ska se till att de anställda är väl förtrodda med målen för verksamheten, skapa goda arbetsförhållanden och ta till vara och utveckla de anställdas kompetens och erfarenhet.

8 § 2-3 p Myndighetsförordningen (2007:515)

SFHM:s mål i arbetsmiljöpolicy är att:

SFHM:s arbetsmiljö kännetecknas av säkra och goda arbetsförhållanden som ger förutsättningar för trivsel och hälsa. Det systematiska arbetsmiljöarbetet ingår som en naturlig del i det dagliga arbetet genom identifiering av risker och förebyggande åtgärder mot ohälsa och skador. Den fysiska arbetsmiljön är säker, ändamålsenlig och anpassad till medarbetarnas behov och arbetsförutsättningar.

SFHM:s mål för det organisatoriska och sociala arbetsmiljöarbetet är att:

- Medarbetarna är insatta i och arbetar i enlighet med uppdrag, mål och strategier.
- Medarbetare verkar aktivt för en långsiktigt hållbar balans mellan ansvar och arbetsbelastning.
- Vi har tillit till och respekterar varandra.

SFHM bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete enligt fastställd rutin för planering och uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet (dnr. 285-2.3.6/21) samt med rutiner för bland annat utvecklingssamtal, skyddsronder och friskvård samt rapportering av iakttagna risker, tillbud och incidenter. Myndigheten har partsgemensamt framtagna samtalsstöd för utvecklingssamtal och samtal om lön där frågeställningar om den organisatoriska och sociala arbetsmiljön ingår.

Under året uppstod ett behov av att stärka den organisatoriska och sociala arbetsmiljön genom en särskild arbetsmiljösatsning. Åtgärderna ligger nu inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet.

För att följa upp den organisatoriska och sociala arbetsmiljön vid myndigheten används det webb-baserade undersökningsverktyget Avonova dialog, en så kallad temperaturmätare i form av en kort enkät som återkommer regelbundet varje månad. Resultaten för de enkäter som besvarats under 2024 summerar till ett genomsnittligt Hållbart medarbetarindex på 7,5 (år 2023 7,1). Värdet ligger strax under verktygets referensvärde. De kategorier där svaren genomgående haft låga värden är motion, energi och återhämtning medan de kategorier där svaren haft höga värden är delaktighet, samarbete och tillgänglighet.

Genom företagshälsovården har SFHM:s personal tillgång till medicinsk, teknisk, ergonomisk och psykosocial expertis.

Myndigheten har genom Partsrådets *Hållbart arbetsliv* tillgång till AFA-försäkringars IA-system (Informationssystem om arbetsmiljö) sedan slutet av 2019. Skyddsronder som genomförs kontinuerligt på båda arbetsorterna följs från och med 2020 upp med stöd av systemet. Identifierade brister riskbedöms, handlingsplaner upprättas och åtgärder följs upp. Alla medarbetare har möjlighet att rapportera incidenter via IA-systemets app där alla händelser följs upp. Systemet bedöms ha bidragit till ökad medvetenhet om arbetsmiljöfrågor i hela organisationen och större möjlighet att genomföra förebyggande åtgärder, men även större kontroll över att beslutade åtgärder vidtas.

Friskvård är prioriterad som förebyggande och hälsofrämjande åtgärd. Med anledning av resultatet i Avonova dialog, där svaren om motion och energi genomgående legat lågt har beslut tagits att förlänga perioden med två friskvårdstimmar per vecka tills vidare. Utöver möjlighet att nyttja friskvårdstimmar användes friskvårdsbidrag (3 000 kr/år) av knappt hälften av medarbetarna.

Anställdas sjukfrånvaro

I tabell 4 redovisas de anställdas frånvaro på grund av sjukdom i enlighet med 7 kap. 3 § förordning (2006:205) om årsredovisning och budgetunderlag. Den totala sjukfrånvaron redovisas i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden. Vidare redovisas andel av totala sjukfrånvaron under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer. I tabellen redovisas även sjukfrånvaro fördelat på kön och ålder i förhållande till respektive grupps sammanlagda ordinarie arbetstid. Sjukfrånvaron redovisas i procent.

Tabell 4 Sjukfrånvaro vid SFHM 2022–2024.

Sjukfrånvaro	2024	2023	2022
Sjukfrånvaro totalt	3,7 %	4,1%	3,9%
- varav andel långtidssjukfrånvaro	37,9 %	33,6%	39,2%
Sjukfrånvaro kvinnor	5,0 %	4,6%	4,7%
Sjukfrånvaro män	1,5 %	3,4%	2,5%
Sjukfrånvaro anställda -29 år	4,1 %	4,3%	2,8%
Sjukfrånvaro anställda 30–49 år	5,3 %	4,7%	5,5%
Sjukfrånvaro anställda 50 år-	2,1 %	3,4%	2,3%

Sjukfrånvaron har totalt sett minskat med 0,4 procentenheter jämfört med föregående år och uppgår till 3,7 procent för 2024. Sjukfrånvaron för myndigheten ligger i paritet med sjukfrånvaron för staten som helhet.

1.10 Samverkan med andra myndigheter och aktörer

Inom ramen för sitt uppdrag samverkar SFHM med en mängd olika aktörer i Sverige och utomlands, såväl som med andra statliga myndigheter och det civila samhällets organisationer. SFHM har valt att dela in redovisningen i samverkansområden och i några fall samverkanspartners för att göra redovisningen av myndighetens samlade insatser så överskådlig som möjligt.

Samverkan inom museisektorn och med andra myndigheter och aktörer

SFHM har under 2024 fortsatt att samverka med andra museer och aktörer på ett övergripande plan och inom ramen för olika verksamhetsområden. Det är dels genom yrkesspecifika nätverk som konservatorsföreningar, pedagogiska nätverk och chefsnätverk, dels genom den användargrupp inom samlingsdatabasen Primus som arbetar med digitaliseringsfrågor.

Övergripande samverkan har bland annat skett inom Centralmuseernas samarbetsråd (CMS) både i chefskollegiet och digitaliseringsgruppen. Prioriterade digitaliseringsinsatser ska ske inom fyra områden: gemensam infrastruktur, kompetens, finansiering samt ledning och styrning.

SFHM har även ett flerårigt samarbete med Arbetets museum och Arbetlivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) där myndigheten medverkar i utbildningsstöd till arbetslivsmuseer tillika Museiskola för arbetslivsmuseer. Samarbeten har också skett inom Stockholms museichefskollegium och Östgöta museichefskollegium.

SFHM:s samverkan med Statens historiska museer (SHM), avseende att tillgängliggöra delar av SFHM:s museers skolmaterial på SHM:s digitala utbildningsresurs sverigeshistoria.se, har fortsatt under året. Syftet är att fler lärare och elever ska upptäcka och använda det pedagogiska skolmaterialet som museerna har att erbjuda.

SFHM har fortsatt att samverka med Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) i bland annat statsbidragsrelaterade frågor och frågor rörande stöd till och säkerhet i museerna som ingår i museinätverket Sveriges militärhistoriska arv (SMHA). Under 2024 fortsatte det strategiska arbetet med att vidareutveckla de försvarshistoriska frågorna i ett bredare perspektiv.

SFHM har ett samarbete med Försvarsmakten vilket omfattar såväl insamling av föremål som kompetensstöd i arbetet med säkra samlingar. Under 2024 har Flygvapenmuseum haft samarbete med Försvarsmakten bland annat i samband med en avvecklingsceremoni för SK 60 med besök av uppvisningspiloten Nils "Princess" Schylström. Flygvapenmuseum har även haft ett fortsatt nära samarbete med Helikopterflottiljen i Linköping, bland annat när de deltog på Dream Hack där Flygvapenmuseum bidrog med presentkort för simulatorkörning. Ett samarbete har också inletts inför planeringen av Flygvapnet 100 år.

Ett samarbete pågår sedan 2020 med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Riksantikvarieämbetet (RAÄ) med syftet att öka kunskapen om Sveriges och individens beredskap vid kris och krig hos målgruppen gymnasieelever. Resultatet av samarbetet är utställningen Radd eller beredd som är en flyttbar och flexibel utställning på temat beredskap. Utställningen är på turné runt

om i landet fram till början av 2025. En viktig del av *Rädd eller beredd* är ett omfattande digitalt läromaterial som finns på utställningens egen webbplats. Materialet är tillgängligt för alla skolor i landet oavsett om man besöker utställningen eller inte. Målsättningen är att den fysiska utställningen ska besöka gymnasieskolor i Sveriges alla regioner samt olika museer under skolloven. Samarbetet har även resulterat i metodutveckling, dels gällande samverkan mellan myndigheter dels gällande utveckling av utställningsmediet för Sveriges museiverksamheter. I samarbetet ingår även de frivilliga försvarsorganisationerna vilka bemannar utställningen och bistår med pedagogiskt stöd.

Utvecklingen i världen har inneburit att utställningens tema har blivit mycket aktuellt, vilket också märks genom en ökad efterfrågan från gymnasieskolor att få ha *Rädd eller beredd* hos sig. Under 2024 invigdes en kopia av utställningen, vilket inneburit en ökning av antalet platser som kan besökas.

SFHM har 2024 fortsatt att visa vandringsutställningen *Tänk om – tillsammans för krig och fred* som är ett resultat av ett samarbete med Försvarsmakten och Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF) och handlar om vikten av att vara förberedd inför kris och krig. Utställningen har under året turnerat landet runt på universitet och högskolor.

Flygvapenmuseum har ett omfattande samarbete med övriga flygmuseer i Sverige samt med de organisationer som är operatörer av Flygvapenmuseums luftvärdiga flygplan och helikoptrar. Genom samarbetet tillhandahåller Flygvapenmuseum reservdelar och underlag medan operatörerna bidrar med kompetensuppbyggnad av museets personal. Under 2024 anordnade Flygvapenmuseum en Flygmuseikonferens och har tagit emot studiebesök från olika flygmuseer för att stötta dem i sitt arbete.

Under 2024 fortsatte samarbetet med Östergötlands museum som innebär att besökare till något av museerna erbjuds femtio procents rabatt på entréavgiften till det andra museet vid uppvisande av kvitto.

Flygvapenmuseum har under året medverkat i nätverket Synliggöra kulturen i Linköping som består av representanter från Friluftsmuseet Gamla Linköping, Slotts- & domkyrkomuseet och Östergötlands museum.

I februari öppnade den tillfälliga utställningen *Korsvägar: Sverige – Ukraina genom 1000 år* på Armémuseum. Utställningen är ett samarbete mellan Armémuseum, Riksarkivet och Museum of the History of Ukraine in the Second World War. I samband med utställningens invigning i februari 2024 arrangerades ett besöks- och erfarenhetsutbytesprogram för en ukrainsk delegation med 30 deltagare med representanter från Ukrainas kultur- och informationsministerium och kulturarvsinstitutioner från hela Ukraina som medverkar med utlån till utställningen. Utställningen kommer att visas t.o.m. september 2025.

SFHM noterar att utställningen öppnat upp flera samarbeten och intressen från olika myndigheter och samhällsaktörer. På initiativ och med stöd av Sveriges ambassad i Ukraina har ett tvådagars seminarium med branschkollegor från Poltava Battle Museum ägt rum. Olika aktiviteter har arrangerats med aktörer som Ukrainas ambassad i Sverige, Nordic Ukraine Forum, Help in Change och beredskapslyftet, Ukrainska institutet i Sverige och Ukraine Culture Centre. Vidare ägde årets Wikipedia-dag rum på Armémuseum, ett samarbete mellan museet, Riksarkivet och Wikimedia. I samband med uppmärksammandet av att Rysslands fullskaliga invasion pågått i 1 000 dagar anordnades ett event till stöd för Ukraina på Armémuseum tillsammans med USA:s ambassad i Sverige och Nordic Ukraine Forum.

Under året blev myndigheten medlem i Stockholms Kvinnohistoriska, med vilken Armémuseum därefter genomfört publika program, till exempel uppmärksammades Lottorna 100 år (se avsnitt 4.2 Upplevelsebaserat lärande).

Under 2024 inleddes ett samarbete med SMTM rörande en kommande dokumentation om processen för Sveriges medlemskap i försvarsalliansen Nato som förväntas pågå över flera år.

SFHM har under året tecknat överenskommelser med Stiftelsen Södermanlands Militärhistoriska Samlingar som är huvudman för museet Arsenalen utanför Strängnäs. Samarbetet gäller gemensamma frågor rörande främst fordon och de stora samlingar som är kopplade till SFHM och Arsenalen.

Samverkan inom museisektorn sker även genom SFHM:s utlåningsverksamhet som genererar erfarenhetsutbyte och möten där föremålslogistik och föremålsrelaterade frågor diskuteras, liksom pedagogik och visningskoncept.

SFHM har samverkat med bland annat Fortifikationsverket, Försvarsmakten och Statens fastighetsverk i frågor om ägarförhållanden m.m. avseende ett antal militära pjäser i ostkusten, Norrland och Blekinge.

Samverkan i administrativa frågor

SFHM har liksom tidigare år medverkat i samarbeten som rör administrativa frågor. Tillsammans med andra museer har SFHM en gemensamt upphandlad telefonlösning och gemensamt upphandlade bevakningstjänster. SFHM samverkar även i ekonomiadministrativa frågor genom deltagande i det gemensamma museinätverket Nemus samt ett motsvarande nätverk för personalfrågor. SFHM deltar även som sakkunnig i Riksantikvarieämbetets beredning i ärenden rörande bidrag till kulturarvsarbete. Vidare har SFHM ett samarbete med Statens servicecenter (SSC), vilket bidrar till samordning och nyttjande av gemensamma statliga resurser i lön, leverantörsreskontra och e-handel.

Samverkan med ideella organisationer och föreningar

Genom medlemskap och representation samverkar SFHM med flera organisationer och föreningar där bland annat följande har varit viktiga inspiratörer för verksamheten: International Council of Museums (ICOM), Forum för utställare, Föreningen för pedagogisk utveckling i svenska museer (FUISM), Föreningen Stockholms museiinformatorer (SMI), Simba – ett nätverk för Stockholms museibutiker, ArbetSam, Museichefskollegiet i Stockholm och Stockholms Kvinnohistoriska.

Flygvapenmuseum har omfattande samverkan med museets vänförening, Östergötlands Flyghistoriska Sällskap (ÖFS), som arbetar ideellt med restaurering av flygplan och som extra resurser i museet. Även Tullingegruppen, Markteleggruppen, Saabveteranerna och Svensk Flyghistorisk Förening (SFF) är viktiga samverkansorganisationer bland annat i restaureringsprojekt. De ideella resurserna har under året uppskattats bidragit med över 5 000 arbetstimmar till verksamheten. Flygvapenmuseum har under 2024 även samverkat med organisationer som Region Östergötland och Kulturarv Östergötland i samband med en konferens om beredskap och arkiv.

Flygvapenmuseum har fortsatt samarbetet med Funktionsrätt Östergötland och KFUM Funkis, i syfte att förbättra museets universella utformning avseende tillgänglighet i samband med de pågående utvecklingsprojekten inom den publika verksamheten. Samarbetet med Stadsmissionen i Linköping, som inleddes under 2022, har fortsatt och utökats under året. Inom ramen för samarbetet har Flygvapenmuseum erbjudit plats för fyra sommarjobbare som deltar i Stadsmissionens program Drivkraft.

Samarbete har även skett med externa aktörer där Flygvapenmuseum har bidragit med aktiviteter såsom till exempel Kulturnatten i Norrköping där bland annat Alvismotorn kördes och butiken sålde varor. Deltagande har även skett på Linköpings stadsfest i samarbete med flera museer i Östergötland. Även deltagande på dagen Flygkultur på Krigsflygfält 16 genomfördes under augusti 2024.

I samband med att den ideella organisationen Repowers återhämtningsverksamhet för militär sjukvårdspersonal från Ukraina har SFHM tillsammans med Riksarkivet medverkat genom visningar av utställningen om *Korsvägar: Sverige-Ukraina genom 1000 år*. Besöken har anordnats tillsammans med Nordic Ukraine Forum och möjligheter till direkta samtal med företrädare för Sveriges regering har möjliggjorts vid ett flertal tillfällen.

Samverkan med universitet och högskolor

Universitet och högskolor är viktiga samarbetspartners för SFHM. Samarbetet med Tekniska högskolan vid Linköpings Universitet har fortsatt under året, vilket bland annat har resulterat i Teknik i kubik, en publik temadag med teknikfokus som erbjudits Flygvapenmuseums besökare. Linköpings Universitet har bland annat bidragit med föredragshållare. Prioriterad målgrupp har varit gymnasieungdomar och deras föräldrar.

Under 2024 har roboten Elsa, som tagits fram i samarbete med Dyno Robotics, vidareutvecklats och blivit smartare, fått mer känslouttryck i sitt ansikte och fler rörelser kopplade till uttrycken. Roboten kan nu användas i Flygvapenmuseum som en integrerad del av verksamheten. Under året har Elsa varit föremål för en undersökning av två studenter från Högskolan i Skövde som ville undersöka hur

hon kommunicerade med barn, hur hon uppfattades och hur hon skulle kunna utvecklas. Elsa har under året deltagit på ett antal externa evenemang, bland annat på Linköpings universitet, mött barn i museet under sommaren och samarbetat med personalen i experimentshower i Flyglabbet.

Samverkan med Saab AB och andra teknikföretag

Flygvapenmuseum samverkar med Saab AB i enlighet med det långsiktiga samarbetsavtal som ursprungligen träffades våren 2008 och som därefter har förlängts. Nytt avtal har tagits fram för perioden 2024–2026 med ett tydligare fokus på att stimulera teknikintresset hos barn och unga samt nå ut till barn och ungdomar i socialt utsatta områden. Saab AB bistår, när möjlighet och behov finns, vid demontering och montering av flygplan, samt är operatör av museets B17 (Saab 17A) som hålls i luftvärdigt skick och används i uppvisningsverksamhet. Samarbetet omfattar även support och utbildning av museets personal när det gäller JAS 39 Gripen-simulatoren.

Flygvapenmuseum strävar efter att bidra till samhällets behov genom att erbjuda aktiviteter som väcker intresset för flyg, teknik och försvar hos barn och ungdomar. Under året har samarbeten med aktörer som bedriver verksamhet med likartade syften fortsatt att utvecklas.

Samarbetet med Ung ingenjör AB, som driver det internationella konceptet Young Engineers i Linköping har fortsatt och utvecklats under 2024. Young Engineers syftar till att förbereda barn och unga för arbetslivets förändrade villkor. Genom samarbetet har fler workshops har erbjudits, bland annat en för pensionärer samt dagläger för unga på loven med en utökning till två under sommarverksamheten, en tidigt på sommaren och en i slutet av sommaren.

Samarbete med Skill AB, som arbetar för att engagera barn och unga att utveckla intresset för teknik och innovation, har fortsatt under 2024. Inom ramen för samarbetet har Flygvapenmuseum bland annat bidragit till sommarlovsaktiviteten Code Summer Camp, ett programmeringsläger för ungdomar. I samarbetet har Flygvapenmuseum även varit delaktig i att hålla en aktivitetsskväll inom ramen för "Tjejer knäcker koden".

Branschorganisationen Säkerhets- och försvarsföretagen, SOFF, har medverkat i produktionen och lanseringen av vandringsutställningen *Tänk om* som efter invigningen hösten 2023 har visats på ett flertal universitet och högskolor runt om i Sverige under 2024.

Internationellt utbyte och samverkan

SFHM har sedan 2022 ett formellt samarbetsavtal och sedan 2023 även ett Memorandum om Understanding med Museum of the History of Ukraine in the Second World War (War Museum). Det senare ingicks i och med samarbetet kring utställningen *Korsvägar: Sverige-Ukraina genom 1000 år* i vilket också innefattar Riksarkivet, se ovan under rubriken Samverkan inom museisektorn och med andra myndigheter. Genom de utställningsprojekt som Museum of History of Ukraine har bedrivit i samarbete med krigs- och försvarshistoriska museer i olika länder har bidragit till framväxten av ett internationellt chefsnätverk som samverkar och stödjer kollegor runt om i Ukraina men också varandra i de utmaningar som finns inom området. Vid uppmärksammandet av War Museums 50 år i december 2024 närvarade SFHM:s överintendent på plats i Kyiv tillsammans med kollegor från Litauen, Lettland, Tyskland och Polen.

Under året har Armémuseum även samarbetat med Poltava museum och Sumy Historical Museum vilket bland annat resulterat i ett två-dagars seminarium i Stockholm.

Under 2024 inleddes ett samarbete med War Childhood Museum (WCM) i Sarajevo om utställningsproduktion som kommer att visas på Flygvapenmuseum under 2025. I samarbetet ingår även insamling av berättelser och föremål från Sverige som kommer att ingå i WCM:s samlingar.

SFHM har fortsatt sitt internationella samarbete inom ramen för International Committee for Museums and Collections of Arms and Military History (ICOMAM) som är en kommitté under International Council of Museums (ICOM). Organisationen verkar för internationellt samarbete och professionell utveckling på museer inom myndighetens ämnesområde. Flera samarbeten kopplade till utställningen *Korsvägar* har ägt rum som redovisas ovan.

Flygvapenmuseum samarbetar med Royal Air Force Museum Midlands, Storbritannien och Norsk Luftfartsmuseum, Bodö, Norge i frågor som rör farliga komponenter i luftfartyg, restaureringsfrågor och hängande flygplan.

1.11 Totalförsvar och beredskap

SFHM har under 2024 fortsatt det systematiska arbetet med att utveckla myndighetens förmåga att hantera sina uppgifter vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. SFHM:s ambition är att det här arbetet ska vara en del i det ordinarie arbetet och en integrerad del i myndighetens arbete med riskanalyser och myndighetens interna styrning och kontroll.

- **Risk och sårbarhetsanalys.** SFHM har med stöd av extern konsult under 2024 färdigställt den övergripande risk- och sårbarhetsanalys för myndigheten som påbörjades 2023. I projektet ingick att, bland annat utifrån MSB:s lista med viktiga samhällsfunktioner där kulturarv numera ingår, identifiera de delar av verksamheten som bedöms utgöra samhällsviktig verksamhet samt att skapa underlag för planering av hur myndigheten ska kunna fortsätta såväl sin ordinarie verksamhet som tillkommande arbetsuppgifter vid höjd beredskap.
- **Planering för undanförelse.** SFHM har inlett ett arbete med planering för hur arkivhandlingar, böcker, konstverk, natur- och kulturhistoriska föremål av stor historisk eller kulturell betydelse ska undanförelsa. Undanförelseplan för objekt i Flygvapenmuseums samlingar fastställdes 2022 och Armémuseum har under 2024 arbetat med en undanförelseplan för det nya magasinet i Arlanda.
- **Samverkan med andra.** SFHM har samverkat i frågor rörande totalförsvar och beredskap med andra centralmuseer i Centralmuseernas samarbetsråd (CMS). I samarbetsrådet har bland annat frågor om beredskap, kontinuitetsplaner och ansvarsfördelning diskuterats. SFHM har under året även deltagit i Riksantikvarieämbetets möten om undanförelse och beredskap för skydd av kulturarv.
- **Digitisering som beredskapsåtgärd.** En viktig beredskapsåtgärd är den fortsatta digitiseringen av myndighetens arkiv- och föremålsamlingar. Resultatet av detta arbete redovisas närmare under 1.5 Digitalisering och 3.1 Bevara och tillgängliggöra.
- **Frivilligorganisationers uppgifter.** SFHM har i samarbete med Svenska Lottakären och Stockholms Kvinnohistoriska anordnat programpunkten *Lottakären 100 år* på Armémuseum. Programmet hade som syfte att berätta om frivilligorganisationers och kvinnors roll i krig och beredskap under 100 år.
- **Konferens om beredskapsplanering.** Flygvapenmuseum stod som värd för en dagkonferens om beredskapsplanering för arkiv, i samarbete med Östergötlands arkivförbund och Region Östergötland. Under konferensen behandlades teman som "Varför ett Totalförsvar" och "Skyddsvärden och åtgärder".
- **Wikipedia-dagen 2024.** I samarbete med Riksarkivet och Wikimedia Sverige arrangerades Wikipedia-dagen 2024 på Armémuseum. Årets tema var "Kulturarv i fokus – Digitala lösningar för bevarande av historien" med programpunkter som "Digitalisering av hotat kulturarv - Fallstudie från Ukraina" och "Wikimediaplattformarnas betydelse för digitalisering av hotat kulturarv".

Förutom ovan listade åtgärder som syftar till att förstärka myndighetens förvaltning och förmåga att upprätthålla verksamheten vid fredstida krissituationer och höjd beredskap har SFHM i samarbete med bland andra MSB, Försvarsmakten och Riksantikvarieämbetet under 2024 fortsatt att visa två vandringsutställningar: *Rädd eller beredd* och *Tänk om – tillsammans för krig och fred*. Syftet med vandringsutställningarna är bland annat att öka kunskapen om Sveriges säkerhet och beredskap ur ett individperspektiv, höja medvetenheten om vikten av beredskap, öka försvarsviljan hos unga vuxna, samt bidra till en större kunskap om vår gemensamma historia. Vandringsutställningarna redovisas närmare under avsnitt 4.2 Upplevelsebaserat lärande.

Även om SFHM har vidtagit en rad åtgärder har myndigheten samtidigt insikt om att det återstår arbete att göra för att utveckla SFHM:s förmåga att hantera sina uppgifter vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Med anledning av Säkerhetspolisens beslut om höjd terrorhotnivån våren 2024 har säkerhetsrutinerna i museernas publika verksamhet setts över och extra utbildningar i hantering av hot och våld har genomförts för medarbetarna.

2 Ekonomisk uppföljning

2.1 Årets ekonomiska utfall per verksamhetsområde

År 2024 har påverkats av de ekonomiska utmaningar som SFHM ställdes inför under 2023 med anledning av bland annat inflationsnivån och lägre intäkter än beräknat. Myndigheten aviserade under hösten till departementet om ett utmanande ekonomiskt läge och ansökte om en utökad anslagskredit. Genom de åtgärder som vidtogs för att minska kostnaderna och till följd av en mer positiv intäktsutveckling än väntat i den publika verksamheten under årets sista månader behövde den inte aktiveras. För myndigheten som helhet slutade verksamhetsåret 2024 med ett överskott i resultaträkningen på totalt 1,9 miljoner kronor. För den anslagsfinansierade verksamheten avslutar året med ett ackumulerat underskott på 0,8 miljoner kronor. Sammantaget innebär det en stor förbättring av SFHM:s ekonomiska situation jämfört med föregående år.

I följande sammanställning visas en översikt av fördelningen av intäkter och kostnader på kärnverksamhetens tre områden: samlingsförvaltning, publik verksamhet samt statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter. Den senare ingår som en prestation i verksamhetsområdet ledning och verksamhetsstöd. För att möjliggöra uppföljning inom respektive verksamhet bokförs intäkter och kostnader så långt möjligt direkt på respektive verksamhetsområde i kärnverksamheten².

Verksamhetsområdet publik verksamhet redovisar 2024 ökade intäkter och kostnader jämfört med 2023. Intäkterna ökade med cirka 9 miljoner kronor, varav de externa intäkterna ökade med cirka 6,8 miljoner kronor från föregående år, främst beroende på ökade bidragsintäkter inom upplevelsebaserat lärande bland annat genom extern finansiering av flera utställningsproduktioner. Intäkter från butik- och uppdragsverksamhet ökade med cirka 2,4 miljoner kronor och intäkter från entréavgifterna och visningarna ökade med drygt 0,7 miljoner kronor.

Ökningen av intäkter har i första hand sin förklaring i att Flygvapenmuseum hade den publika verksamheten delvis stängd under första halvåret 2023 innan öppningen i juni 2023 av den nya basutställningen Flygfärdig. Kostnaderna ökade med cirka 10 miljoner kronor, främst övriga driftkostnader, personalkostnaderna ökade med cirka 0,5 miljoner kronor och lokalkostnader med cirka 0,4 miljoner kronor. De ökade konsultkostnaderna är främst en konsekvens av att resursbehov i administrativa verksamheten ersatts med externt stöd i stället för med ersättningsrekryteringar. Vidare har kostnader för externt stöd från företagshälsovård och konsultstöd för särskild arbetsmiljöinsats medfört ökade driftkostnader.

Verksamhetsområdet samlingsförvaltning redovisar 2024 både minskade intäkter och kostnader jämfört med 2023. Förändringen mellan åren är främst en följd av att det stora flyttprojektet av Armémuseums föremålssamlingar avslutades 2023 och tillfälliga extra kostnader för personal m.m. därmed inte varit aktuella under 2024. Kostnaden och intäkten för handläggningen av statsbidragen inom verksamhetsområde statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter minskade under året, medan utbetalda och erhållna bidrag har ökat. Omkostnader för att upprätthålla de försvarshistoriska verksamheterna redovisas direkt mot verksamhetsområdet. En fullständig ekonomisk redovisning avseende de medel som omfattas av det finansiella villkoret till försvarshistoriska museiverksamheter återfinns i avsnitt 2.2 Statsbidrag och kostnader enligt anslagsvillkor 8:1.

---

² Med direkta kostnader för verksamhetsområdena och prestationerna avses drifts- och lönekostnader och direkta avskrivningskostnader. Med indirekta kostnader avses kostnader för verksamhetsområdet ledning och verksamhetsstöd (exklusive prestationen statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter) bestående av drift, personal, lokaler samt avskrivningar. Fördelningsbas för indirekta kostnader och anslagsintäkter används direkta lönekostnader per prestation. Indirekta kostnader fördelas ut på prestationerna inom verksamhetsområdena samlingsförvaltning, publik verksamhet samt statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter.

Detta innebär att SFHM som helhet fortsatt är anslagsfinansierad med 76 procent av intäkterna (117 miljoner av totalt 154 miljoner kronor exklusive transfereringar av statsbidrag). De totala kostnaderna har ökat med 1,4 miljoner kronor jämfört med verksamhetsåret 2023. En förändring jämfört med 2023, är att en tillfällig avdelning, Verksamhetsstöd (VS), har skapats och en utökning i bemanningen har gjorts för att besätta chefstjänsten där.

Tabell 5 Sammanställning ekonomisk översikt per verksamhetsområde (tkr).

	2024	2023	2022	2021	2020
Samlingsförvaltning					
Intäkter	34 695	40 310	47 544	46 290	36 529
- varav anslag	33 117	38 283	45 960	44 478	35 129
- varav övriga intäkter	1 578	2 027	1 584	1 813	1 400
Kostnader	-38 852	-46 257	-48 997	-47 403	-37 204
Utfall Samlingsförvaltning	-4 157	-5 947	-1 453	-1 113	-675
Publik verksamhet					
Intäkter	116 002	106 959	87 021	75 491	75 979
- varav anslag	80 907	78 661	72 551	65 242	67 392
- varav övriga intäkter	35 095	28 298	14 469	10 249	8 587
Kostnader	-110 445	-100 257	-85 134	-73 425	-74 569
Utfall Publik verksamhet	5 557	6 702	1 886	2 066	1 410
Statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter					
Intäkter	3 394	3 542	3 128	3 806	1 225
- varav anslag	3 266	3 190	2 838	3 330	809
- varav övriga intäkter	128	352	289	477	416
Kostnader	-2 896	-4 249	-2 753	-3 171	-780
Utfall Statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter	498	-707	374	636	445
Över-/underskott (kapitalförändring)	1 898	49	808	1 589	1 180

2.2 Statsbidrag och kostnader enligt anslagsvillkor 8:1

För de ändamål som ingår i förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter finns i SFHM:s regleringsbrev 2024 angivet att minst 30 miljoner kronor ska användas för bidragsgivning samt till kostnader som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter vid myndigheten.

Att upprätthålla de försvarshistoriska verksamheterna innebär vissa kostnader vid SFHM såsom drift- och personalkostnader för utbildningsinsatser och kunskapsstöd. Utöver det tillkommer omkostnader för tillhandahållande av samlingsdatabasen Primus för SMHA-museerna. Stödet som uppgår till knappt 2 miljoner kronor (exklusive 1 miljon kronor avseende administrationskostnader för handläggning/lämnade bidrag) riktar sig till alla ändamål som omfattas av förordningen. Den totala anslagsbelastningen uppgick till drygt 30 miljoner kronor. Skillnaden mellan åren i lämnade bidrag är en följd av att SFHM från och med 2024 har ansvaret för handläggning av alla ändamål som är fastställda i förordningen och dess bilaga, dvs. även de marina ändamålen för vilket SFHM:s anslagsmedel tillfördes 7,5 miljoner kronor.

Tabell 6 Medel som använts till försvarshistoriska verksamheter (tkr).

	2024	2023	2022
Lämnade statsbidrag	27 182	19 750	19 912
Återbetalda statsbidrag	-36		-71
Verksamhetskostnader för upprätthållande av SMHA-verksamheter	2 896	2 992	2 880
- varav kostnader för handläggning/lämnade bidrag	1 040	970	902
Totala kostnader	30 042	22 742	22 721
Ersättning från Statens maritima och transporthistoriska museer*	0	-200	-200
Total anslagsbelastning SFHM	30 042	22 542	22 521

* Fr.o.m. 2024 prövar SFHM frågor om statsbidrag till samtliga verksamheter eller ändamål enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter.

2.3 Avgiftsbelagd verksamhet

SFHM bedriver i enlighet med förordning (2007:1178) med instruktion för Statens försvarshistoriska museer verksamhet med full kostnadstäckning. Under året har den totala omsättningen för dessa verksamheter ökat med 2,4 miljoner kronor till totalt 8,3 miljoner kronor. Museibutikernas intäkter ökade under 2024 med 0,4 miljoner kronor till totalt 3,5 miljoner kronor.

Resultatområdenas totala omsättning utgjorde 5,4 procent av SFHM:s totala intäkter vilket är 1,5 procent mer än 2023. Ett fortsatt arbete för att nå en ekonomi i balans för butikerna har gjorts och bedömningen är att detta kommer att nås under 2025. Sammantaget uppvisar resultatområdet ett positivt resultat för året (1 538 tusen kronor) med ett ackumulerat resultat på 1 092 tusen kronor. Resultatområdet uppdragsverksamhet omfattas huvudsakligen av den fanproduktion som beställs av Försvarsmakten. Produktionen av en enskild fana sker över flera år vilket medför att kostnader och intäkter balanseras över tid. En översyn av rutiner för att jämna ut differensen mellan år har inletts under 2024.

Tabell 7 redovisar avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras enligt regleringsbrev. I not 2 i resultatredovisningen återfinns en detaljerad redovisning av intäkter och andra ersättningar som myndigheten disponerar.

Tabell 7 Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras enligt regleringsbrev (tkr).

	+/- t.o.m. 2022	+/- 2023**	BUDGET Intäkter 2024	BUDGET Kostnader 2024	BUDGET +/- 2024	BUDGET Ack +/- utg. 2024**	Intäk- ter 2024	Kost- nader 2024	+/- 2024	Ack. +/- utg. 2024
Verksamhet med full kostnadstäckning										
Försäljning av varor	95	-247	3 500	-3 550	-50	-202	3 511	-3 317	194	42
Undersökningar, utredningar och andra tjänster	-250	-44	3 000	-2 950	50	-244	4 835	-3 491	1 344	1 050
Summa	-155	-446	6 500	-6 500	0	-601	8 346	-6 808	1 538	1 092
Övrig avgiftsbelagd verksamhet										
Entréer och visningar*			12 565			12 565	12 422			
Övrigt*			5 275			5 275	6 993			
Summa			17 840			17 840	19 415			
TOTALA AVGIFTSINTÄKTER SOM DISPONERAS							27 761			

* Budget enligt SFHM:s regleringsbrev för 2024.

** Uppgift resultat 2023 enligt regleringsbrev är korrigerat till faktiskt utfall, vilket även påverkar budget ackumulerat utg 2024.

2.4 Lokalförsörjning

SFHM fortsätter sitt arbete med att skapa en ändamålsenlig och hållbar lokalförsörjning som tillgodoser behoven för den verksamhet som myndigheten bedriver. Målsättningen är att skapa attraktiva och tillgängliga publika ytor för besökare och egen personal med bibehållet effektivt resursnyttjande. Långsiktigt bevarande av samlingarna i anpassad miljö är en förutsättning.

I Stockholm hyr SFHM lokaler av Statens fastighetsverk (SFV) kopplade till den verksamhet som Armémuseum bedriver. Byggnaderna rymmer även bibliotek, kontorslokaler samt utrymmen avsedda för konservering av föremål. I Linköping hyr SFHM lokaler av Specialfastigheter AB. Likt i Stockholm rymmer lokalerna publika ytor med utställningar, bibliotek, pedagogisk verksamhet, arkiv och kontor.

I anslutning till båda museerna i Stockholm och Linköping bedriver externa restauratörer verksamhet och har hyreskontrakt med SFHM.

SFHM fortsätter det redan påbörjade arbetet med att hitta lösningar för lokaler som är långsiktigt hållbara till yta, funktion och kostnad. Detta gäller inte minst behovet av förvaring av fordon och mer skrymmande föremål.

De totala lokalkostnaderna uppgick 2024 till 51,1 miljoner kronor vilket utgör en minskning med 2,6 procent jämfört med föregående år.

Tabell 8 Lokalkostnader 2024 (tkr).

Hyresvärd	Hyra	El och värme	Reparation och underhåll	Övrigt	TOTALT	%
Statens fastighetsverk	18 632	967	108	1 137	20 844	40,8%
Corem Lisbeth AB	1 199	24	-	-	1 223	2,4%
Specialfastigheter AB	19 029	1 608	55	1 346	22 037	43,1%
Ljungs Tegelbruk AB	518	14	-	1	532	1,0%
Valvakan AB	1 773	189	8	3	1 973	3,9%
Evolv Märsta 21:46	3 740	197	6	1	3 944	7,7%
Halmstads kommun	51	-	-	-	51	0,1%
Armé- Marin- Flygfilm AMF-Film AB, övr	109	11	331	55	506	1,0%
Summa lokalkostnader 2024	45 051	3 010	507	2 542	51 111	100,0%

Andel av tilldelat ramanslag 146 253 tkr **34,9%**

Andel av tilldelat ramanslag exkl. Transfereringar (119 071 tkr) **42,9%**

2.5 Ersättningar enligt MU-avtalet

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2023 avseende Statens försvarshistoriska museer ska myndigheten mot bakgrund av gällande avtal mellan staten och berörda konstnårsorganisationer om konstnärers medverkan och ersättning vid utställning av konstverk (MU-avtalet) särskilt redovisa utbetalda ersättningar till konstnärer som gjorts i enlighet med avtalet.

SFHM har under 2024 inte betalat ut några ersättningar till konstnärer enligt MU-avtalet.

3 Samlingsförvaltning

3.1 Bevara och tillgängliggöra

Resultatbedömning

Färdplanens strategiska mål som kopplar till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende att bevara och tillgängliggöra samlingarna är:

Vi ska dimensionera samlingen så vi ska kunna ta ansvar och tillgängliggöra mer så att det försvarshistoriska kulturarvet når hela landet.

SFHM bedömer att verksamheten inom området samlingsförvaltning har utvecklats vidare i en positiv riktning i förhållande till uppsatta mål. Armémuseums och Flygvapenmuseums arbete med samlingsförvaltning under 2024 har varit omfattande och mångsidigt, vilket bedöms ha resulterat i förbättrad spårbarhet, ökad digital tillgänglighet och bättre bevarande av samlingarna. De ideella insatserna har varit betydande och har bidragit till att genomföra flera viktiga projekt. Klimat- och skadedjurskontroller har varit en viktig del av arbetet för att säkerställa samlingarnas långsiktiga bevarande.

Under 2023 flyttade Armémuseum föremålssamlingen från det äldre magasinet i Frihamnen till nya och mer ändamålsenliga lokaler. Under 2024 har fokus legat på att iordningsställa det nya magasinet och att packa upp, sortera och uppordna föremålssamlingen i de nya lokalerna, ett arbete som förväntas pågå över flera år. Det arbetet inkluderar framtagandet av uppdaterad restvärdesplan och undanförelseplan för magasinet.

Förutom det mer långsiktiga arbetet görs även fortlöpande insatser inom bevarande och tillgängliggörande. SFHM:s samlingar har berikats med ett antal nya föremål samtidigt som ett större antal föremål har gallrats. All insamling och gallring sker i enlighet med kriterierna i myndighetens insamlings- och gallringspolicy. Under året har SFHM gallrat 442 föremål ur samlingarna. Föremålen har i första hand överlåtits till andra försvarshistoriska museer, vilket bidragit till att stärka det försvarshistoriska kulturarvet i hela landet.

Verksamheten inom samlingsförvaltning har uppfyllt i princip samtliga uppsatta målindikatorer för 2024. Andelen registrerade och tillgängliggjorda objekt i permanenta samlingar³ uppgår till i det närmaste 100 procent (mål 2024: 100 procent) respektive 78 procent (mål 2024: >80 procent). Antalet tillgängliggjorda arkivfotografier har ökat med 9 procent (mål 2024: >9 procent) jämfört med föregående år. Stödet till digitalisering av samlingarna hos de museer som uppstår statsbidrag (SMHA-museerna) bedöms ha bidragit till att öka tillgängligheten till de olika försvarshistoriska samlingarna runt om i landet mot bakgrund av att både antalet tillgängliggjorda objekt och antal besökare på Digitalt Museum avseende SMHA har ökat jämfört med 2023.

SFHM bedömer sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i samlingsverksamheten har varit god under 2024. Myndigheten har samtidigt insikt om att det arbete som återstår vad gäller förvaring, inventering, registrering och gallring av objekt kräver fortsatt långsiktig planering och

---

³ SFHM delar in sina samlingar i permanenta samlingar och stödsamlingar i enlighet med den internationella standarden för samlingsförvaltning – Spectrum. Permanenta samlingar utgörs av formellt accederade objekt som förvärvats av en organisation utifrån skrivna riktlinjer för förvärv. Stödsamlingar utgörs av objekt som inte har accederats och inte är en del av den permanenta samlingen. Stödsamlingar kan innehålla objekt som införskaffats/förvärvats för att stödja en utställning, användas på annat sätt i undervisningssyfte eller fotografier som tagits i dokumentationssyfte.

tillgång till såväl ekonomiska resurser som kompetens för att kunna vidta de åtgärder som bedömts nödvändiga för att möta behoven.

Tabell 9 Volymuppgifter och indikatorer avseende Bevara och tillgängliggöra.

Bevara och tillgängliggöra	2024	2023	2022
Registrering och vård			
Antal dataregistrerade föremålsposter, totalt*	132 577	132 170	131 908
Antal föremål som har fått vård/översyn under året	1 119	5 457	318
Utlån och depositioner			
Antal depositioner och utlån, totalt	3 487	3 374	3 456
Antal depositioner och utlån under året	49	125	506
Nyförvärv och gallring			
Antal nyförvärv av föremål under året	145	220	217
Antal gallrade föremål under året	442	1 204	967
Digitalt Museum			
Totalt antal publicerade poster på Digitalt Museum	130 629	127 921	125 845
- varav föremål	102 451	102 098	101 626
- varav fotografier	28 178	25 823	24 219
Antal besökare på Digitalt Museum	164 712	147 501	136 523
Antal sidvisningar på Digitalt Museum	462 964	414 164	384 204
Indikatorer			
Andel registrerade objekt i permanenta samlingar (>100 %)**	100%	100%	100%
Andel tillgängliggjorda objekt i permanenta samlingar (>80 %)**	78%	78%	78%
Ökning av antalet tillgängliggjorda arkivfotografier (>9 %)	9%	7%	7%
Förändring av antal användare på Digitalt Museum (>5 %)	12%	8%	14%
Resultat av egenkontroll genom stickprov (>90 %)**	-	-	-

* De redovisade volymerna avser antal registrerade föremålsposter i samlingsdatabasen Primus. En post kan innehålla flera objekt.

** Den redovisade uppgiften om 100% ska ses som en viss avrundning uppåt eftersom det förekommer att tidigare oregistrerade objekt påträffas bland annat i samband med inventeringar.

*** Andel tillgängliggjorda objekt redovisas från och med 2023 med utgångspunkt från antal registrerade och tillgängliggjorda föremålsposter på både Armémuseum och Flygvapenmuseum. Jämförelsetal för 2022 har justerats.

**** Under 2024 genomfördes ingen egenkontroll genom stickprov i samlingarna. Däremot har egenkontroll av gallrade föremål i Armémuseums samlingar genomförts utan väsentliga anmärkningar. Därutöver har registerkontroll och översyn under den senaste treårsperioden genomförts av cirka 80 000 föremål i samband med flytt av föremålsmagasin och under året har ett 20-tal inventeringar av utlånade föremål genomförts.

Bevara och förvara

Den systematiska tillsynen av de samlingar som anförtrotts myndigheten har under 2024 i huvudsak genomförts enligt plan. Ett omfattande arbete pågår för att förbättra förvaringsstandarden för myndighetens föremål enligt den handlingsplan som togs fram 2019 avseende myndighetens framtida och långsiktiga magasin- och förvaringsbehov.

Samlingsarbetet på Armémuseum har även under 2024, liksom de närmast föregående åren, präglats av flytten av museets föremålsmagasin. Under en period av drygt tre år har sammanlagt cirka 80 000 museiföremål flyttats till nya magasin. En huvuduppgift under året har varit att fortsätta iordningställandet av förvaring och upppackning av föremål i museets nya föremålsmagasin, bland annat har ett arbete lagts ned på att packa upp, sortera och bringa ordning i Armémuseums

uniformssamling där drygt 1 000 av cirka 4 000 uniformer har hanterats. Arbetet resulterar i en avsevärt ökad spårbarhet och förbättrad förvaring. Som en del av etableringen i det nya magasinet har nya rutiner för arbetets bedrivande tagits fram. Även planer kring restvärdesräddning har tagits fram under året och Räddningstjänsten har varit på besök i magasinet för att bekanta sig med lokalerna och bistått med råd i det fortsatta arbetet.

För magasinet i Tornby har tillsynsrutiner tagits fram. Under året har också arbetet med undanförelseplaner bedrivits. Medarbetare från SFHM har även deltagit i en studiecirkel med Riksantikvarieämbetet och centralmuseerna om restvärdesräddning.

Under året har Flygvapenmuseum genomfört fler insatser för samlingsvård, bland annat vård av ett antal automatkanoner som korroderat i sina emballagelådor, mindre reparationer på flygplan som förvaras utomhus men även på luftfarkoster som är tillgängliggjorda i utställningarna och som förvaras i magasin. Därutöver har förvaringsmaterial löpande bytts ut till syrafria produkter och riktade insatser genomförts bland annat i textilmagasinet för att öka spårbarheten av föremålen och ge dem placeringar i samlingsdatabasen Primus. Ett annat omfattande arbete är den pågående avvecklingen av SK60-systemet och fokus har legat på att fördela materiel till olika museer och organisationer runt om i landet som kan visa upp denna del av flygvapnets historia. Vidare har arbetet med att ordna och förteckna arkivsamlingar fortsatt.

En fortsatt utmaning under året har varit att inventera och se över den omfattande mängd av fordon som myndigheten tog över från Försvarsmakten i samband med utredningen Försvar i förvar (2005) varav flertalet fordon är placerade på olika platser runt om i landet. En projektrinriktning har tagits för avveckling av SFHM:s åtagande vid Lagnömagasinet som omfattar perioden 2024–2029. Vidare har en lista på cirka 50 militära fordon tagits fram som ska utgöra Armémuseums framtida fordonssamling. Det innebär en påtaglig dimensionering som syftar till en samling som är möjlig att långsiktigt omhänderta. I den beslutade höstbudgeten har medlen till statsbidraget utökats med 5 000 000 kronor med syftet att SFHM ska ta hand om "Nationella fordonssamling som förvaltas av försvarsfordonsmuseet Arsenalen". Medlen skapar nya förutsättningar att ta hand om fordonssamlingen. Det är ett arbete som kommer att pågå under flera år, en projektplan förväntas under 2025.

Konservering och annan vård av föremål har skett inför utlån (se nedan under Låna ut och överlåta) och utifrån uppkomna behov i övrigt.

Under året har flera restaureringsprojekt pågått med hjälp av ideella krafter i form av museets vänförening, Östergötlands Flyghistoriska Sällskap (ÖFS). En arbetsgrupp har fortsatt arbeta med den omfattande restaureringen av Tp 81, Grumman Goose och två andra arbetsgrupper har arbetat med att restaurera en pejl för transportabel markradio (TMRP) och ommärkning av en Saab 29 (S 29C Tunnan). Därutöver har ett antal mindre projekt genomförts under året. Arbetsgrupperna arbetar ideellt under ledning av Flygvapenmuseums tekniker och tillför ärligen en stor mängd av både kunskap och tid till Flygvapenmuseums verksamhet.

En viktig del i arbetet med samlingsvård är klimat- och skadedjurskontroller. Klimatkontroller görs ärligen och klimatet mäts kontinuerligt i samtliga lokaler där föremål förvaras. De regelbundna skadedjurskontrollerna har sedan 2022 utökats till att omfatta även arbets- och utställningslokaler förutom magasin. I de äldre flygplanen är insektsfällor utplacerade och kontrollerade med gott resultat. Åtgärdsplaner har arbetats fram under året och kommer att genomföras under 2025.

Klimatvärden har mätts kontinuerligt under året och extra klimatmätare är beställda för att kontrollera klimat i vissa känsliga montrar. Avfuktare finns i de mest väsentliga utrymmena som magasin och flygplan stående utomhus.

Kontrollera och bearbeta

Vad gäller samlingsförvaltning har SFHM sedan flera år systematiskt arbetat med att registrera myndighetens fysiska samlingar för att ytterligare förbättra säkerheten och kontrollen av de samlingar som anförtrotts myndigheten. I och med att registreringsprojektet på Flygvapenmuseum avslutades 2022 har i princip samtliga föremål i de permanenta samlingarna registrerats i föremålsdatabasen Primus.

Förutom viss nyregistrering av föremål har Armémuseum och Flygvapenmuseum fortsatt att arbeta med uppdatering och förbättring av informationen om befintliga poster och bortrensning av dubblettposter, felskrivningar med mera, för att öka kvaliteten och sökbarheten i samlingsdatabasen.

Föremålsposter har bland annat försetts med hänvisningar till arkivmaterial och förvärvsbeslut samt med information om föremålens kondition i enlighet med den metodik som utvecklades i samband med projektet Säkra samlingar vilket bedrevs under åren 2018–2020. Insatser har även genomförts att tillse att föremål har registrerats med fasta placeringar. Den fortsatta kvalitetshöjningen i samlingsdatabasens metadata bedöms avsevärt ha förbättrat förutsättningarna för framtida forskning av myndighetens samlingar.

Vid utgången av 2024 hade sammanlagt 132 577 föremålsposter registrerats i Primus (132 170 föremålsposter år 2023) vilket motsvarar en ökning med drygt 0,3 procent jämfört med föregående år.

Armémuseum har gått igenom delar av museets samling av moderna vapen och i samband med detta tagit nya fotografier av hög kvalitet som publicerats på Digitalt Museum. Flygvapenmuseum har under året inventerat runt 1 500 föremål i samlingarna. I inventeringsarbetet har Flygvapenmuseum haft stor hjälp av museets vänförening, Östergötlands Flyghistoriska Sällskap (ÖFS) som bistått med expertkunskap i samband med bland annat identifiering av olika föremål som flygplansdelar och gradbeteckningar.

Under verksamhetsåret har Armémuseum och Flygvapenmuseum därutöver genomfört ett 20-tal inventeringar av föremål som lånats ut till museer och andra institutioner runt om i landet. Medarbetare från museerna har bland annat inventerat utlånade föremål i Dalregementets museum, Kalixlinjens museum, Ljungbyheds militärhistoriska museum, Gotlands försvarsmuseum och Bunge flygmuseum. Arbetet med årets inventering bedöms ha resulterat i förbättrad föremålsmärkning och registervård i samlingsdatabasen.

SFHM:s planerade årliga egenkontroll genom stickprov av föremål och deras placeringar i Armémuseums och Flygvapenmuseums utställningar och magasin har inte genomförts under 2024. Däremot har egenkontroll av gallrade föremål i Armémuseums samlingar genomförts utan väsentliga anmärkningar. Arbetet för att säkerställa en korrekt och säker förvaring av föremål har fortsatt i enlighet med inriktningsbeslut och handlingsplan avseende vapen som används i museala syften inom det försvarshistoriska området.

SFHM:s arbete med digitalisering av arkivsamlingarna har under 2024 genomförts dels i samarbete med Stiftelsen föremålsvård i Kiruna (SFMV) och Riksarkivet, dels genom interna digitaliseringsinsatser. För att öka arkivens tillgänglighet har 55 årgångar av Armémuseums årsbok (cirka 10 000 sidor) digitiserats jämte 30 volymer av ritningsböcker på cirka 3 700 sidor.

Flygvapenmuseums löpande arbete med digitisering av arkivsamlingar har koncentrerats till bildrapporter från Krigsflygskolan i Ljungbyhed från perioden 1920–1940. Därtill har ett mindre projekt i samarbete med Försvarets Historiska Telesamlingar rörande digitisering av dokumentärfilm om radar genomförts.

Registrerade delar av Armémuseums och Flygvapenmuseums arkiv- och föremålssamlingar görs tillgängliga för allmänheten genom Digitalt Museum. De delar av myndighetens samlingar som har digitaliserats är även tillgängliga för en bredare publik genom att de är anslutna till Riksantikvarieämbetets webbservice K-samsök och den europeiska webbtjänsten Europeana som tillgängliggör europeiskt kulturarv.

SFHM:s föremåls- och arkivsamlingar har under 2024 berikats med ett antal nya objekt. Några av de mest iögonfallande föremålen är en propeller som troligen använts på en Breguet XIV (ett franskt spaningsflygplan och lätt bombplan från första världskriget och mellankrigstiden) som var med på den internationella luftfartsutställningen i Göteborg 1923 (ILUG 1923) samt ett ladufynd i form av ett nosparti från en Saab B 18 (med "nose art", dvs. dekorativ målning) och flera uppsättningar oanvända huvdelar till Saab J 21. Bland årets förvärv av arkivhandlingar återfinns bland annat ett antal minnesböcker och fotografier som härrör från FN:s fredsbevarande insatser från Libanon 1987 till Afghanistan 2006. Givaren arbetade som lastbilschaufför vid de olika missionerna och materialet speglar inte bara den personliga erfarenheten utan också ger också en bild av Sveriges engagemang i olika FN-insatser under en trettioårsperiod.

Under året har arbetet fortsatt med avvecklingen av skolflygplanet SK 60 som använts som utbildningsplattform för Flygvapnets piloter sedan 1960-talet. I arbetet, som sker i samarbete med Försvarets materielverk, Saab AB och Försvarmakten, samlas såväl flygplan och markteknik som tryckt material och arkivmaterial in.

SFHM har som ett led i myndighetens strategiska mål att dimensionera samlingarna, under året fortsatt att gallra föremål. Att gallra ett föremål innebär ett noggrant arbete som kräver efterforskningar om varje objekt innan beslut om gallring kan fattas. Exempel på föremål som gallrats är Bogserbil 959 samt ett antal pjäser och lavetter. Antal gallrade objekt uppgick 2024 till 442. Flertalet av de gallrade föremålen har erbjudits andra museer och organisationer.

Samtliga förvärv och gallringar har skett i enlighet med myndighetens policy för insamling och gallring.

Låna ut och överlåta

SFHM:s samlingar har under 2024 fortsatt tilldra sig ett stort intresse från andra museer och institutioner både i Sverige och utomlands. Med hjälp av utlån till lokala museer sprids kunskap om föremålen vilket bidrar till att nå nya grupper och besökare i hela landet. Utlån är dessutom viktig för SFHM eftersom många föremål av utrymmesskäl inte kan visas i Armémuseums och Flygvapenmuseums museilokaler eller ryms i befintliga magasin. Det totala antalet utlånade föremål uppgår till 3 487 vilka har lånats ut till fler än 170 museer och institutioner främst runt om i landet men även till utlandet.

Utlåningsverksamheten vid Armémuseum har under de tre år som magasinshyten genomfördes varit kraftigt begränsad. Bland årets arbete med utlån från Armémuseum kan nämnas fragment av sidenfanor som utlånats för analys vid ett forskningsprojekt vid Göteborgs universitet och förberedande arbete med fanor som ska lånas ut till bland annat Karlsborgs fästningsmuseum, Norra militärregionen och Skaraborgs regemente. Därutöver har militärfordon har bland annat lånats ut till Krigsflygfält 16 och till en utställning om moderskap på ArkDes har en fältbyxa för gravid officer lånats ut. Bland lån till utlandet kan nämnas två musköter som lånats till National Military Museum i Nederländerna.

Låneverksamheten på FVM har under året varit omfattande. Förutom ett antal nylån har även pågående lån uppdaterats och flera lån har inventerats. Under året har bland annat en SK 60 lånats ut till F11 museum i Nyköping och en hjullastare och tankbil till Föreningen Svensk flygbasmateriel som sprider kunskap om materiel, metoder och utrustning som använts historiskt för klargöring av Flygvapnets flygplan. Därutöver har ett antal pågående utlån uppdaterats och förnyats, exempelvis avseende en Saab J 35-simulator som lånats ut till Simulatorföreningen J-35 i Falun.

Med stöd av förordning (2017:564) om statliga museers förfoganden över museiföremål har SFHM överlåtit ett stort antal objekt vilka bedömts ha ett begränsat kulturhistoriskt och vetenskapligt värde. Föremål som identifierats som möjliga att gallras ur samlingarna erbjuds i ett första skede till museer inom det allmänna museiväsendet eller andra ideella kulturarvsorganisationer. Under året har SFHM överlåtit ett antal föremål till andra samarbetsorganisationer eller museer, bland annat har en så kallad remsläsare mottagits av Statens musikverk.

Stödja andra och verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet

Myndigheten ska särskilt hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten samt driva och stödja utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet samt stödja samlingar av militär art i Sverige.

2 § 2-3 p förordning (2007:1178) med instruktion för Statens försvarshistoriska museer

SFHM bedömer att de insatser som gjorts under 2024 har bidragit till att det försvarshistoriska kulturarvet fortsätter att komma fler till del i hela landet. Myndigheten har fortsatt att ge kunskapsstöd i frågor som rör samlingsförvaltning till försvarshistoriska museiverksamheter runt om i landet. En viktig del av stödet är att SFHM tillhandahåller och administrerar samlingsdatabasen Primus till SMHA-museerna för att stödja dem i arbetet med uppordning och digitalisering av sina samlingar.

Under året har registrering av föremål och fotografier och publicering på Digitalt Museum fortsatt hos SMHA-museerna. Totalt har antalet poster i samlingsdatabasen för SMHA-museerna ökat med drygt 7 procent till 183 676 poster (170 998 år 2023) varav 150 054 (137 660 år 2023) nu är tillgängliga på Digitalt Museum. Det sammanlagda antalet besökare för SMHA-museerna på Digitalt Museum har ökat till 160 666 (144 012 år 2023). Även det sammanlagda antalet sidvisningar har ökat till 374 240 (340 169 år 2023).

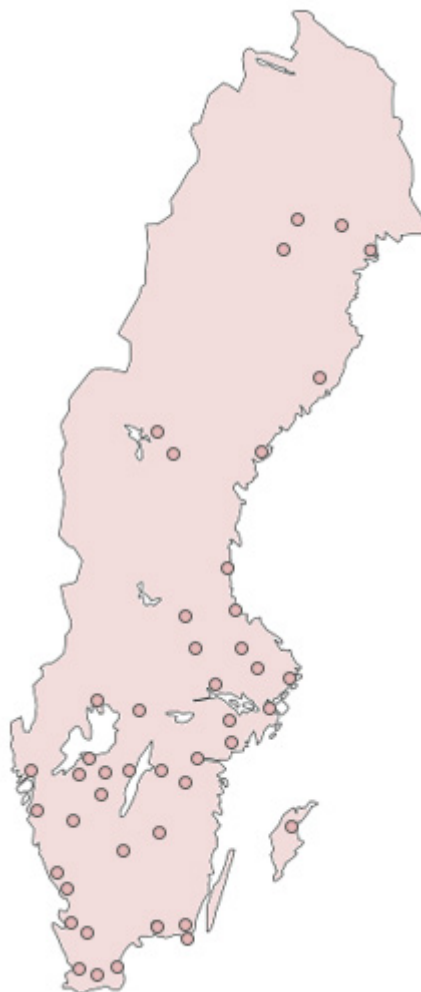
Utöver det kunskapsstöd som ges till SMHA-museerna arbetar SFHM även med att öka och bredda användningen av Armémuseums och Flygvapenmuseums samlingar med syftet att samlingarna ska komma fler till del i hela landet. Åtgärderna består bland annat av utlån till andra institutioner, digitalisering av samlingarna samt de digitala kanalerna Kulturpunkt och minnen.se som tillsammans med Digitalt Museum ingår i det digitala ekosystem som bland annat är uppbyggt kring samlingsdatabasen Primus.

Armémuseum och Flygvapenmuseum ger fortlöpande stöd till museer som efterfrågar museernas experthjälp. Flygvapenmuseum har bland annat stöttat Gotlands försvarsmuseum med att demontera en Saab J 35F Draken och ett flygplan av typen Saab MFI-15 har demonterats och transporterats till Aeroseum i Göteborg. Därutöver har Flygvapenmuseum anordnat en flygmuseikonferens för alla flygmuseer i Sverige.

Därutöver samverkar SFHM med andra i syfte att kulturen ska komma fler till del i hela landet. Den redovisning som lämnas under avsnitten 1.10 Samverkan med andra myndigheter och aktörer, om digitalisering och utlån under Kontrollera och bearbeta respektive Låna ut och överlåta i detta avsnitt samt om digitala produktioner och tillgängliggörande under 4.2 Upplevelsebaserat lärande och 4.3 Kunskapsservice och FoU är relevant även för denna återrapportering. I figur 2 nedan visas ett urval av platser runt om i landet där delar av SFHM:s samlingar tillgängliggörs för allmänheten genom bland annat utlån till museer och andra institutioner.

"Museerna och museihuvudmännen ska samverka i syfte att ge alla tillgång till museernas samlade resurser, bland annat genom att ställa föremål ur de egna samlingarna till varandras förfogande."
11 § museilagen (2017:563)

Figur 2 Ett urval av platser runt om i landet där delar av SFHM:s samlingar tillgängliggörs för allmänheten genom bland annat utlån till museer och andra institutioner.

4 Publik verksamhet

4.1 Värdskap och besöksservice

Resultatbedömning

Det strategiska mål som är kopplat till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende Värdskap och besöksservice är:

Vi ska sätta användarna i centrum, vara tillgängliga och angelägna för fler.

SFHM bedömer att myndighetens publika verksamhet håller hög kvalitet och att måluppfyllelsen sammantaget har varit god i förhållande till uppsatta mål. Det totala antalet besökare minskade under året med knappt 5 procent och antalet verksamhetsbesök minskade med knappt 4 procent. Minskningen jämfört med 2023 beror sannolikt på att såväl museirestaurangen som konferensverksamheten vid Flygvapenmuseum har varit stängda under första halvåret 2024. Armémuseum har under året haft en ökning av såväl totalt antal besökare som antal verksamhetsbesökare.

Resultaten av brukarundersökningarna visar att båda museerna fortsätter att locka nya besökare och att besökarna i mycket hög grad är nöjda med museibesöket. Armémuseum och Flygvapenmuseum arbetar kontinuerligt med att utveckla verksamheten och anpassa den efter sina olika besöksgrupper. Besökarna ger fortsatt höga betyg i bemötande och service och är i hög grad benägna att rekommendera Armémuseum och Flygvapenmuseum till vänner och kollegor. Därutöver har museerna tilldelats flera olika externa utmärkelser, exempelvis "Barnfamiljernas favoritmuseum" och "Årets backspegel".

Det digitala utbudet hade under 2024 en fortsatt stor betydelse eftersom det möjliggör att tillgängliggöra kunskap för fler användare oavsett var de fysiskt befinner sig. Under året har SFHM fortsatt att utveckla verksamheternas webbplatser för att vara än mer tillgängliga och användarvänliga för de digitala besökarna och arbetat med nya format i sociala medier för att nå nya målgrupper. Det ökade utbudet av digitala kunskapsresurser och det aktiva arbetet i sociala medier bedöms bland annat ha resulterat i att antalet följare på Facebook ökade med närmare 4 procent.

Tabell 10 Volymuppgifter och indikatorer avseende Vårdskap och besöksservice.

Vårdskap och besöksservice	2024	2023	2022
Antal besök*			
Antal anläggningsbesök	275 280	289 670	375 471
Antal verksamhetsbesök	182 720	190 155	215 440
Antal besök under 19 år	62 216	68 464	72 057
Webb och sociala medier**			
Antal besökare på webbplatser	271 032	297 847	262 236
Antal följare på Facebook	58 821	56 685	54 649
Indikatorer			
Förändring av antalet verksamhetsbesökare (>+5%)	-4%	-12%	108%
Övergripande kundnöjdhet, NKI (>85)***	84,1/86,5	81,5/83,7	-

* Indelning av besök i verksamhetsbesök och anläggningsbesök följer definition från Myndigheten för kulturanalys (MYKA).

** Avser det sammanlagda antalet besökare på armemuseum.se, flygvapenmuseum.se och sfhm.se samt det sammanlagda antalet följare på myndighetens olika Facebook-sidor. Antalet besökare på digitaltmuseum.se, där museerna tillgängliggör föremål och fotografier ur samlingarna, redovisas under 3.1 Bevara och tillgängliggöra.

*** Resultaten visas för varje enskilt museum, Armémuseum/Flygvapenmuseum. Indikatorn har beslutats under 2024 och jämförelsetal för 2023 har tagits fram. Jämförelsetal för 2022 kan inte redovisas eftersom det nya enkätverket började användas först 2023.

Besöksservice och besöksutveckling

SFHM följer de rekommendationer som ges av Myndigheten för kulturanalys (MYKA) vad gäller indelning av besökare i anläggningsbesökare och verksamhetsbesökare. Antalet anläggningsbesökare avser således det totala antalet besökare, det vill säga de besökare som besöker någon del av museernas anläggningar såväl inomhus som utomhus. Antalet verksamhetsbesökare avser besökare till delar som vanligen är belagda med avgift, exempelvis entréavgift eller förbokad visning i den publika verksamheten.⁴

Det totala antalet besökare hos Armémuseum och Flygvapenmuseum minskade under året med knappt 5 procent och antalet verksamhetsbesökare minskade med knappt 4 procent. På Flygvapenmuseum var restaurangen stängd under första halvåret på grund av ombyggnad och i och med det även konferensverksamheten, vilket bedöms ha påverkat antalet besökare negativt.

Samtidigt har museerna arbetat aktivt med att nå nya målgrupper, exempelvis genom ett lyckat samarbete med Riksteatern, och genom att delta i externa event som Mantorp Park och Stadsfesten. Båda museerna deltog även på Veterandagen och på Kulturnatten i Stockholm respektive Norrköping. Den tillfälliga utställningen *Korsvägar: Sverige – Ukraina 1000 år* på Armémuseum har lockat besökare både till visningar och till den omfattande programverksamhet som kopplats till utställningen.

Delar av den publika miljön på Armémuseums entréplan har i samarbete med Statens Fastighetsverk fräschats upp och Flygvapenmuseum har arbetat med att ta fram nya och uppdaterade skyltar såväl i museibygnaden som vid parkeringen. Åtgärderna bedöms ha bidragit till en förbättrad besöksservice på de båda museerna. Efter en period av om- och utbyggnad av Flygvapenmuseums restaurang

⁴ Armémuseum och Flygvapenmuseum registrerar varje besökare manuellt. Antalet anläggningsbesökare baserar sig dels på den manuella registreringen, dels på besöksräknare som finns vid entréerna till respektive museums restaurang.

öppnade under året Aviatören med restaurang, café och mathantverk i en flyghistorisk miljö. I samband med ombyggnationen har även tillgängligheten till bibliotek och arkiv förbättrats för museets besökare.

Armémuseum vann två priser när priset "Stockholmarnas favoritmuseum" delades ut. Priset delas i flera kategorier. Museet korades som vinnare i kategorin "Barnfamiljernas favoritmuseum" och kom på andra plats i kategorin "Stockholmarnas favoritmuseum 2024". Utmärkelserna baseras på företaget Evimetrix årliga undersökning. Flygvapenmuseum lyftes fram som värdsbassadör och tilldelades ett diplom i samband med Visit Linköping & Co:s undersökning avseende värdsbassadör. Därutöver tilldelades Flygvapenmuseum utmärkelsen "Årets backspegel" av Motorhistoriska Riksförbundet.

Resultaten av museernas brukarundersökningar visar att de besökare som svarat på enkäterna gav höga betyg på frågan om bemötande och service (se nedan under Resultat av brukarundersökningar för mer detaljerad information). Knappt 77 procent av besökarna (75 procent år 2023) gav högsta betyg och drygt 17 procent av besökarna (19 procent år 2023) gav näst högsta betyg.

För Armémuseum ökade det totala antalet besök med 1 509 personer till 132 520 besökare (131 011 år 2023) vilket motsvarar en ökning med drygt 1 procent jämfört med föregående år. Antalet verksamhetsbesök ökade med drygt 2 procent till 60 977 (59 765 år 2023).

För Flygvapenmuseum minskade det totala antalet besökare med 15 899 personer till 142 760 besökare (158 659 år 2023) vilket motsvarar en minskning med 10 procent jämfört med föregående år. Antalet verksamhetsbesök minskade med knappt 7 procent till 121 743 (130 390 år 2023).

Resultat av brukarundersökningar

Att ha kunskap om museibesökarnas demografi, vad besökare anser om museernas erbjudanden och hur de har fått information om museerna är av vikt för museernas utveckling. De besöksundersökningar som Armémuseum och Flygvapenmuseum genomför ger god insikt i var potential finns för vidareutveckling och behov av prioriterade insatser.

För att kunna dra mer generella slutsatser av publikundersökningarna följer SFHM de anvisningar som MYKA har tagit fram för genomförande av undersökningarna. Det sammanlagda antalet respondenter för 2024 uppgick till 1 661 varav 1 273 var bosatta i Sverige.

I det enkätverktyg som SFHM använder har myndigheten utvecklat frågorna för att mäta besökarnas nöjdhet och rekommendationsgrad. För att mäta nöjdhet används tre frågor på en skala 1 till 10 där det sammanlagda medelvärdet redovisas som övergripande kundnöjdhet, NKI. Vad gäller rekommendationsgrad används ett så kallat NPS-värde (Net Promoter Score) vilket redovisas på en skala -100 till 100.

Frågorna om besökarnas nöjdhet gäller nöjdhet totalt med museet, hur väl museet levde upp till förväntningarna och hur nära eller långt ifrån museet kommer från ett föreställt perfekt museum. Armémuseum uppnådde ett NKI-värde på 84,1 (81,5 år 2023) och Flygvapenmuseum på 86,5 (83,7 år 2023). Vad gäller frågan om en besökare skulle rekommendera museet till en vän eller kollega hamnar Armémuseum på ett NPS-värde på 57 (50 år 2023) och Flygvapenmuseum på 62 (51 år 2023).

Andelen som svarar nej på frågan om de besökt museet tidigare, det vill säga andelen nya besökare, uppgår till 53 procent på Armémuseum och 54 procent på Flygvapenmuseum. Motsvarande siffror för förra året var 57 procent respektive 52 procent vilket för Armémuseum innebär fler återkommande besök och för Flygvapenmuseum en ökning av antalet förstagsbesökare.

I tabell 11 nedan visas en sammanställning över besökarnas kön, ålder, utbildningsnivå, geografisk hemvist och museibesöksvanor för Armémuseum och Flygvapenmuseum.

Tabell 11 Kön, ålder, utbildningsnivå, geografisk hemvist och museibesöksvanor för besökare på Statens försvarshistoriska museer.

	Armémuseum		Flygvapenmuseum	
	2024	2023	2024	2023
Kön				
Kvinna	33%	28%	35%	40%
Man	66%	70%	61%	56%
Ålder				
0–18 år	16%	11%	25%	26%
19–29 år	18%	24%	10%	12%
30–44 år	22%	26%	19%	20%
45–64 år	25%	25%	27%	26%
65 år eller äldre	19%	13%	19%	15%
Utbildning				
Eftergymnasial utbildning (högskola/universitet)	66%	62%	53%	51%
Gymnasieskola	18%	27%	22%	23%
Grundskola eller kortare	16%	11%	25%	25%
Geografisk hemvist				
Bosatta i Sverige	74%	71%	79%	78%
- varav i regionen*	61%	59%	26%	31%
Övriga världen	26%	29%	21%	22%
Museibesöksvanor				
Fler än 10 besök senaste 12 månaderna	9%	10%	7%	7%
5–10 besök senaste 12 månaderna	21%	21%	12%	12%
2–4 besök senaste 12 månaderna	49%	47%	46%	45%
Första besök senaste 12 månaderna	21%	21%	35%	36%

Butik- och konferensverksamhet

SFHM:s två museibutiker utgör en del av helhetsupplevelsen vid ett besök på Armémuseum eller Flygvapenmuseum. Utbudet av varor i butikerna har inriktats mot museernas identifierade målgrupper och består av olika typer av profilprodukter för respektive museum samt andra varor med nära koppling till verksamheten. Under året har bland annat en gemensam profilprodukt för de båda museerna tagits fram.

Syftet är att erbjuda besökarna varor med anknytning till museernas innehåll och ämnesområde som uppmuntrar till fördjupning, fortsatt intresse och återbesök. Förutom varor som direkt kopplar till aktuella tillfälliga utställningar har även sortimentet avseende god civil beredskap, det vill säga så kallade prepping-produkter som vevradio, stormkök och tändstål utökats.

Butikverksamheten har arbetat med att erbjuda färre men bättre och mer hållbara varor vilket bedöms att gett ett lyckat resultat. Båda museerna arbetar kontinuerligt med utbildning i gott värdskap, hur man exponerar varor för bäst effekt, merförsäljning och säkerhet. Medarbetare har även deltagit i kursen "Hållbar museibutik" som anordnades av föreningen Svenskt Kulturarv.

Armémuseum och Flygvapenmuseum bedriver tillfällig uthyrningsverksamhet för att nå ut med sin museiverksamhet till föreningar, företag och andra aktörer i det civila samhället och kunna attrahera nya kategorier besökare. Hørsalen The Saab Wing på Flygvapenmuseum har varit stängd under första halvåret i samband med ombyggnationen av restaurangen men under hösten har verksamheten pågått

i vanlig omfattning och antalet bokningar av middagar och konferenser har ökat jämfört med föregående år.

Digitala medier

Viktiga verktyg för att brett informera om myndighetens verksamhet är SFHM:s webbplatser och sociala mediekkanaler. Armémuseums webbplats hade 79 572 besökare (72 868 år 2023) vilket är en ökning med drygt 9 procent jämfört med föregående år. Flygvapenmuseums webbplats hade 167 305 besökare (205 407 år 2023) vilket är en minskning med närmare 19 procent jämfört med föregående år. Besöksantalet på SFHM:s webbplats uppgick till 24 155 besökare (jämfört med 19 572 besökare år 2023), vilket är en ökning med drygt 23 procent.

De digitala besökarna som möter Armémuseum och Flygvapenmuseum i sociala medier är en allt viktigare målgrupp och myndigheten arbetar aktivt med varumärkena i flera sociala mediekkanaler enligt myndighetens handlingsplan för kommunikativ information. Det handlar främst om att sprida kunskap inom myndighetens verksamhetsområde och om att informera om kommande aktiviteter på museerna vilket framför allt sker på Facebook men även på Youtube och Instagram.

Det ökade utbudet av digitala kunskapsresurser och det aktiva arbetet i sociala medier har resulterat i ett ökat antal följare i olika kanaler. Antalet följare på myndighetens olika Facebook-sidor ökar stadigt och uppgick vid utgången av 2024 till totalt 58 821 (56 685 år 2023) vilket är en ökning med närmare 4 procent jämfört med föregående år.

4.2 Upplevelsebaserat lärande

Resultatbedömning

De strategiska mål som är kopplade till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende Upplevelsebaserat lärande är:

Vi ska dela kunskap generöst, skapa lärande och reflektion kring samtid och framtid genom historien.

Vi ska sätta användarna i centrum, vara tillgängliga och angelägna för fler.

SFHM bedömer sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i verksamheten har varit god under 2024. Antalet publika aktiviteter har totalt sett ökat med närmare 27 procent jämfört med föregående år och efterfrågan på såväl visningar som program har ökat påtagligt. Resultaten av de brukarundersökningar som genomförts visar att såväl programverksamheten som den pedagogiska verksamheten i form av visningar och skolprogram håller god kvalitet och uppfyller målen för 2024.

Armémuseums och Flygvapenmuseums pedagogiska verksamhet som riktar sig till skolor är särskilt viktig för att nå unga besökare som annars inte skulle komma till museerna. Antalet besökande skolklasser minskade något samtidigt som antalet deltagare i skolbesök ligger på i princip samma nivå som föregående år.

Betydelsen av försvarshistorien och hur SFHM utifrån sitt uppdrag kan bidra med kunskap och möjligheter till reflektion kring händelser i omvärlden, genom att relatera nutida händelser till historiska skeenden, är fortsatt en prioriterad uppgift. Ett exempel på detta är utställningen *Korsvägar: Sverige – Ukraina genom 1000 år* som invigdes i februari. Syftet med utställningen är att belysa svensk-ukrainska korsvägar från vikingatid till nutid för en bred målgrupp. Ett annat exempel är temadagen *Miljö och krig* som anordnades på Flygvapenmuseum i september.

Därutöver har vandringsutställningarna *Tänk om – tillsammans i krig och fred* och *Rädd eller beredd* fortsatt att visas runt om i landet samt delar av utställningen även på Armémuseum. Under året invigdes en kopia av *Rädd eller beredd* under Almedalsveckan för att möta den stora efterfrågan. Båda vandringsutställningarna har fått ett mycket positivt bemötande och bedöms ha bidragit till att öka kunskapen om totalförsvar och beredskap hos målgrupperna.

SFHM bedömer även att myndigheten lyckats väl att utveckla den digitala publika verksamheten, bland annat genom att skapa digitala utställningsupplevelser av tidigare utställningar och genom 360-graders fotografering av förarmiljöerna i ett antal luftfartyg.

Tabell 12 Volymuppgifter och indikatorer avseende Upplevelsebaserat lärande.

Upplevelsebaserat lärande	2024	2023	2022
Utställningar			
Antal basutställningar	10	10	9
Antal tillfälliga utställningar	4	6	5
- varav öppnade under året	4	5	1
Publika aktiviteter			
Antal publika aktiviteter	1 860	1 465	1 204
- varav totalt antal visningar	1 412	1 153	973
- varav totalt antal program	448	312	231
- varav riktade till barn och unga	909	872	698
Skolklasser som besöker museerna			
Antal skolbesök	519	586	480
Antal skolbesök, deltagare	14 641	14 703	12 221
Indikatorer			
Andel nöjda/mycket nöjda med program (>90 %)*	92%/-	90%/-	-
Andel nöjda/mycket nöjda med skolprogram (>85 %/>90 %)*	86%/89%	-/97%	-/93%
Andel nöjda/mycket nöjda med visningar (-/90 %)*	-/95%	-	-

* Resultaten visas för varje enskilt museum, Armémuseum/Flygvapenmuseum. Under året har Armémuseum genomfört enkäter avseende programaktiviteter, Flygvapenmuseum avseende visningar och båda museerna avseende skolprogram.

Utställningar

SFHM har under 2024 visat sammanlagt fyra tillfälliga utställningar, vilka samtliga öppnades under året, samt två vandringsutställningar.

I februari invigdes utställningen *Korsvägar: Sverige – Ukraina genom 1000 år* på Armémuseum. Utställningen har producerats i samarbete med Riksarkivet och National Museum of the History of Ukraine in the Second World War. Syftet med utställningen är att belysa svensk-ukrainska korsvägar från vikingatid till nutid för en bred målgrupp. I utställningen medverkar ett 30-tal kulturarvsinstitutioner genom utlån av föremål, varav 15 från olika delar av Ukraina och 10 från svenska aktörer. Utställningen har förlängts och visas till och med den 30 september 2025.

Armémuseum har under året tillgängliggjort två tidigare tillfälliga utställningar digitalt för en bredare allmänhet: *Segerns pris* och *I rikets hemliga tjänst* (se även nedan under Digitala erbjudanden) och fortsatt visa den digitala utställningen *Basker blå – på modigt allvar*, som hade premiär i mars 2021. Utställningen syftar till att öka kunskaperna om det svenska deltagandet i internationella fredsbevarande insatser, om FN och om arbetet med konfliktprevention.

På Flygvapenmuseum öppnades utställningarna *Dimensions in Testimony* (DiT) och *Världsomflygningen 100 år – Nelson*. Utställningen *Dimensions in Testimony* har producerats av Sveriges museum om förintelsen där besökare digitalt får träffa två överlevare från förintelsen. De har blivit djupintervjuade och genom AI kan de svara på frågor som besökaren ställer. Syftet med utställningen är att öka kunskaperna om förintelsen och den primära målgruppen är skolklasser. Den egenproducerade utställningen *Världsomflygningen 100 år* berättar om den svensk-amerikanske flygaren Erik Nelson, född Nilsson. Erik Nelson var en av de sex som var först med att flyga jorden runt och hans privata samling och arkiv finns på Flygvapenmuseum.

Under Flygvapenmuseums temadag *Miljö och krig* öppnades utomhusutställningen *Landskap i kris – krigets konsekvenser för miljön och infrastrukturen i Ukraina*. Utställningen berättade med hjälp av dokumentation, kartor och fotografier hur det pågående kriget i Ukraina påverkar miljön och vilka effekter krigföringen får på infrastruktur, byggnader och jordbruk. Bakom utställningen stod Elena Orap, arkitekt och forskare från Ukraina.

Flygvapenmuseums nya basutställning *Flygfärdig*, som invigdes 2023, har under året utvecklats med tre nya montrar och tydligare skyltning. Även basutställningen *Hemliga handlingar – flygplanet som försvann* har utvecklats med ett nytt föremål i form av undervattensfarkosten Mantis som var med vid bärgningen av DC-3:an. Mantis täcktes av under en invigningsceremoni på dagen 20 år sedan bärgningen.

Armémuseum har under året tagit fram en museiutvecklingsplan för perioden 2025–2030 och en rad åtgärder har vidtagits för att förbättra befintliga basutställningar med ny teknik och fördjupad information om bland annat utställda fanor som ingår i Statens profésamling.

Vandringsutställningen *Tänk om – tillsammans i krig och fred* handlar om vikten av att vara förberedd inför kris och krig. Den invigdes under 2023 och fortsatte sin turné under 2024 med besök på Blekinge Tekniska Högskola, Linnéuniversitetet och Umeå Universitet. Efter turnéavslutet står den fram till sommaren 2025 på Aroseum i Sotenäs. Utställningen har väckt stort intresse hos studentkårer, lokala politiker och lokal media. Utställningen är resultatet av ett samarbete mellan SFHM, Försvarsmakten och Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF).

Vandringsutställningen *Rädd eller beredd* för målgruppen gymnasieungdomar är ett resultat av ett flerårigt samarbetsprojekt tillsammans med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Riksantikvarieämbetet (RAÄ) och de Frivilliga Försvarsorganisationerna (FFO). Utställningen färdigställdes under hösten 2022 samt åkte ut på en provturné i tre orter, Östersund, Karlstad och Falun. Utställningens stora vernissage ägde rum i Umeå, 13 januari 2023.

I juni 2024 invigdes en kopia och under andra halvan av året har två utställningar turnerat. Invigningen skedde under Almedalsveckan och visades där under hela veckan. *Rädd eller beredd* hade vid 2024 års slut besökt 23 gymnasieskolor och nio museer och har nått runt 21 000 besökare, varav cirka 19 400 gymnasieelever. Under beredskapsveckan 2024 i slutet av september visades utställningen i Växjö och Oskarshamn och projektgruppen medverkade i bland annat visningar och panelsamtal.

Under sommar och jullov står *Rädd eller beredd* på olika museer runt om i landet. Genom dagliga visningar kan då en bred allmänhet lära mer om och reflektera kring kriser och hantering av dessa. Fram till våren 2025 är målet att den ska ha besökt gymnasieskolor i Sveriges alla regioner, samt olika museer. Utställningen har väckt intresse från tidningar, TV och radio runt om i landet. På de flesta orter som besökts har det varit minst ett reportage i lokal media som berör utställningen. Se även avsnitt 1.10 Samverkan med andra myndigheter och aktörer.

Digitala erbjudanden

Armémuseum och Flygvapenmuseum använder digitala kanaler och digitala erbjudanden som en del av den publika verksamheten. På SFHM:s webbplatser och i andra digitala kanaler tillgängliggörs det försvarshistoriska kulturarvet genom artiklar, bilder och filmer. Tillgängliggörandet av samlingarna sker i hög grad via Digitalt Museum. Genom att arbeta med försvarshistoriskt innehåll i olika digitala former ökar tillgängligheten inte bara genom att användare i hela landet kan ta del av innehållet utan även genom att användarna kan välja den eller de former som passar just dem.

Flygvapenmuseums digitala robot Elsa har haft fullt upp under året. Under våren var hon föremål för en undersökning av två studenter från Högskolan i Skövde som ville undersöka hur hon kommunicerade med barn, hur hon uppfattades och hur hon skulle kunna utvecklas. Elsa har under året deltagit på ett antal externa evenemang, bland annat på Linköpings universitet, mött barn i museet under sommaren och samarbetat med personalen i experimentshower i Flyglabbet.

Flygvapenmuseum har även under 2024 fortsatt med 360-graders fotografering av förarmiljöerna i ett antal luftfartyg i syfte att kunna visa dem utan att besökarna fysiskt går in i luftfartygen. Därigenom kan användarna få en känsla för hur det var att arbeta i luftfartygen, vilket bidrar till att öka förståelsen för denna del av kulturarvet.

Armémuseum erbjuder en allmän audioguidetur, på både svenska och engelska. Två av museets tidigare tillfälliga utställningar, *Segerns pris* och *I rikets hemliga tjänst*, har i syfte att nå fler och nya användare bearbetats till digitala utställningsupplevelser och under året tillgängliggjorts online på museets webbplats. Sedan 2021 finns även den digitala utställningen *Basker blå – på modigt allvar* online.

Under året har Armémuseum och Flygvapenmuseum erbjudit VR-upplevelsen *Victoriafortet* för sina besökare som en del av sitt ordinarie programutbud. En webbversion av VR-upplevelsen har även publicerats på myndighetens webbplats. Flygvapenmuseum erbjuder även en VR-film där besökaren tas tillbaka till 1942 och får uppleva Krigsflygfält 16 i Brattforsheden med soldater och flygplan.

Visningar

Visningar för både barn och vuxna ingår i det ordinarie utbudet på Armémuseum och Flygvapenmuseum. Museerna har genomfört skolvisningar, barnvisningar och familjevisningar, inklusive dramatiserade visningar. Syftet med att använda dramatiserade inslag i visningar är att levandegöra och tillgängliggöra historien främst för unga. Myndighetens pedagoger och museivårdar har stor erfarenhet av bemötande och lärande för grupper med behov av särskilt stöd. Under 2024 har 13 282 personer deltagit i visningar på de två museerna vilket motsvarar en ökning på drygt 70 procent jämfört med förra året.

På Armémuseum har museets nya utställning *Korsvägar: Sverige - Ukraina genom 1000 år* varit efterfrågad. Visningar till utställningen har bokats av många grupper, inte minst av olika delar inom Försvarsmakten och andra myndigheter, politisk förvaltning samt intresseföreningar av olika slag. I samband med Ukrainas självständighetsdag i augusti anordnade museet tillsammans med Riksarkivet specialvisningar för allmänheten. Även specialvisningar tillsammans med samarbetsparten War Museum i Kyiv har ägt rum, då på ukrainska. Kopplat till utställningen gavs också specialvisningen *Gammalsvenskby i ord och ton* vid ett par tillfällen. Sammantaget genomfördes 58 förbokade visningar och ett stort antal allmänna, publika visningar i utställningen.

Under sommaren 2024 gav museet sommarbesökarna en specialvariant av visningen *Om kriget kommer*, kopplat till vandringsutställningen *Tänk om – tillsammans i krig och fred* som visades på Artillerigården utanför museet.

Flygvapenmuseum har utvecklat visningarna av museets folkhemsmiljöer för att locka nya besökare och ett arbete har påbörjats med att göra kortversioner av vissa visningar så att det finns fler valmöjligheter för besökare. Flygvapenmuseum kommer från och med 2025 att erbjuda ett grundutbud av visningarna som en del i entrépriset. Detta i syfte att få fler att gå på visningar och skapa förutsättningar för alla att kunna gå på en visning.

Armémuseum har under 2024 fortsatt att arrangera stadsvandringar för allmänheten och enskilda grupper på olika teman. Flera av tillfällena har blivit utsålda och antalet platser har kunnat utökas.

Från september erbjöd Armémuseum ett utökat utbud i form av korta allmänna visningar på helger. Höstens helgvisningar har haft temana stormaktstid och korsvägar. Över 200 allmänna visningar har genomförts.

Kopplat till Lottakären 100 år gavs en dialogvisning i samarbete med Stockholms Kvinnohistoriska och Lottakären, som snabbt blev utsåld. Med anledning av det stora intresset kommer fler dialogvisningar på temat att genomföras under 2025.

Program

Förutom visningsverksamheten bedriver SFHM en aktiv programverksamhet som prioriterar samarrangemang med externa aktörer, främst i syfte att öka kännedomen om Armémuseums och Flygvapenmuseums kunskaps- och verksamhetsområden och därigenom nå nya grupper av besökare. Programverksamheten är även ett sätt för museerna att vara aktuella i relation till händelser i omvärlden.

På Armémuseum har årets programverksamhet, i samarbete med bland annat Riksarkivet, framför allt utgått från utställningen *Korsvägar: Sverige - Ukraina genom 1000 år* med aktuella ämnen och personliga berättelser från Ukraina, som lockat storpublik. Bland annat gästades museet av den prisbelönta historikern, forskaren och författaren Serhii Plokhyy som berättade om det krigsdrabbade Ukrainas mångfacetterade historia och samtalade om porten till Europa med den svenske historikern

och journalisten Peter Johnsson. Programmet anordnades i samarbete med Riksarkivet, Bokförlaget Stolpe och Ukrainska institutet.

Andra programpunkter har bland annat varit med Oscar Jonsson, doktor i krigsvetenskap, om vad kriget i Ukraina har lärt oss, med författaren, brandmannen och äventyraren Lena Wilderäng om solroseffekten - mod, moral och medmänsklighet och med Sofia Hoas och Jörgen Hedman från föreningen Gammelsvenskbyborna som berättade om bybornas dramatiska historia och om nuläget.

Ett annat tema under året har varit kalla kriget. Programpunkter som *Kallt krig, spioner och underrättelsetjänst* och *Kalla kriget - hur såg den svenska krigsplanen ut?* med bland annat tidigare försvarsminister Björn von Sydow i ett panelsamtal, drog fulla hus.

I april deltog Armémuseum i Stockholms kulturnatt med aktiviteter på temat språkets betydelse för bilden av krig lockade hela 1 458 besökare. Museet bjöd på specialvisningar och quiz.

Lottakären 100 år 2024 uppmärksammandes på flera sätt. Dels i samarbete med Lottakären genom en temadag med panelsamtal i november, dels under Arkivens dag 9 november och även med en dialogvisning i samarbete med Stockholms kvinnohistoriska och Lottakären.

Flygvapenmuseum har haft ett stort utbud av program och aktiviteter under 2024 som varierat mellan mindre programpunkter riktade till en smalare grupp med besökare till stora programpunkter i samarbete med andra aktörer där målgruppen varit bredare. En av de största programaktiviteterna som erbjöds under året var när avvecklingen av skolflygplanet SK 60 uppmärksammades under två dagar i juni med överflygning, flyguppvisning, visningar, föredrag, simulatorflygning och möjlighet att träffa representanter från Flygvapnet.

Därutöver anordnade Flygvapenmuseum temadagar som *Miljö och krig* och *Teknik i Kubik*. Under temadagen om miljö och krig höll gästföreläsare från Försvarshögskolan, Totalförsvarets forskningsinstitut, Lunds universitet och Linköpings universitet föredrag bland annat om hur klimatförändringarna kan ses som en väg till fred och vilka möjligheter det finns att hålla stater och individer ansvariga för miljörelaterade krigsskador. Temadagen Teknik i Kubik anordnades i samarbete med Linköpings universitet och innehöll flera programpunkter som föredrag, programmering, kluringar och brädspel.

Utmärkelsen Årets backspegel tilldelades Flygvapenmuseum av Motorhistoriska Riksförbundet i samband med den avslutande motorträffen som lockade närmare 2 000 besökare och runt 350 fordon. Under 2024 har sammanlagt sex motorträffar skett i miljöerna utanför Flygvapenmuseum, där motorentusiaster har kunnat visa upp sina veteranfordon.

För tredje året i rad kunde Flygvapenmuseum bjuda på sommarbio utanför museet, där en vuxen- respektive barnfilm visades. Under sommaren erbjöd Flygvapenmuseum flera aktiviteter för museets besökare. Familjer kunde följa med på gratis familjevisningar och delta i experimentshower, VR-filmer erbjöds, aktiviteter i Leklanda och pyssel. Såväl motorträffar som sommarbio är exempel på aktiviteter som syftar till att nå nya målgrupper.

Ett annat lyckat exempel på att nå nya målgrupper var teaterföreställningen Hitta hem som anordnades i samarbete med Riksteatern Linköping, Sveriges Museum om Förintelsen och Scenit Produktion. Pjäsen är baserad på skådespelaren Gisela Nilssons mammas berättelse som Förintelseöverlevare.

Skolprogram

Armémuseum och Flygvapenmuseum erbjuder tillsammans skolprogram för samtliga årskurser. Skolprogrammen bygger på skolans kurs- och läroplaner och är ämnesövergripande. De skolämnen som berörs är främst historia, samhällskunskap och svenska. Särskilda teman där ämnesövergripande skolprogram erbjuds är historiebruk och teknikutveckling.

Armémuseum har erbjudit sex skolprogram under året: Stormaktstid, Levande stormakt, 1900-tal, Om kriget kommer, Historia som vapen och Krig och media. De mest efterfrågade skolprogrammen har varit 1900-tal, Stormaktstid och Om kriget kommer. Även museets tematiska visningar om historiebruk och propaganda har bokats en del. Som tidigare år är skolbesöken primärt från mellanstadiet och uppåt. Härutöver har arbete med att ta fram material för skolor som besöker museet under egen ledning påbörjats under året. Målet är att museet ska erbjuda digitalt material för skolor både före, under och efter ett besök.

På Flygvapenmuseum är skolprogrammet *Kalla kriget och DC-3:an* mest efterfrågat bland de äldre eleverna, bland de yngre är det mer varierat. Museet har fortsatt att ta emot klasser med skapande aktivitet i kombination med visningen om kalla kriget. Många av de skolor som bokar skolprogram är återkommande besökare. Därutöver har arbete pågått med att uppdatera alla kopplingar till läro- och kursplaner.

En viktig del av vandringsutställningen *Rädd eller Beredd* är det digitala läromaterial som skapats till utställningen. Materialet innehåller övningar, diskussionsämnen, filmer och fakta i ämnet. Läromaterialet är producerat för att användas både innan och efter besök, och kan användas även av skolor som inte har möjlighet att besöka utställningen fysiskt. Materialet finns tillgängligt för alla på SFHM:s webbplats.

Verksamhet riktad till barn och unga

Förutom den pedagogiska verksamheten som riktar sig till skolan har Armémuseum och Flygvapenmuseum under året anordnat pedagogiska aktiviteter riktade till barn och unga, ibland i samarbete med andra organisationer. En rad olika aktiviteter anordnas för skollediga barn och ungdomar under sportlov, påsklov och höstlov. Målet är att under de tre loven erbjuda verksamhet som passar olika åldrar och intressen varför loven har olika teman eller inriktningar. Mötet med museerna ska erbjuda barnen en variation av upplevelser och kan handla om bland annat teknik och historia. Aktiviteterna ska kunna vara antingen taktila, praktiska eller upplevelsebaserade.

På Armémuseum erbjöds familjevisningar under sport- och påskloven. Under sommaren erbjöds också familjevisningar på temat stormaktstid. Årets stora nyhet var höstlovens tema Hästlov. En lyckad lovverksamhet med varierade inslag för att nå olika målgrupper. Små och stora besökare kunde uppleva familjevisningen "Från Ukrainas stäpper till Sveriges slätter. På käpphäst.", ritstation med hästmotiv, selfiehörna med karolineruniform och möjlighet att sitta till häst, samt tipsrundan Åtta hästar som tog besökarna till olika platser i museet.

Under höstlovet anordnade Armémuseum även visningar för ukrainskspråkiga barn och deras familjer med en ukrainsktalande guide och under sommaren genomfördes tre specialvisningar inom ramen för Beredskapslyftets och Ukrainska institutets Summer Camp, där ukrainska skollediga barn fick ta del av utställningen *Korsvägar: Sverige - Ukraina genom 1000 år*.

I likhet med tidigare år har barnspåret *Jakten på krigsbytet* använts flitigt på Armémuseum. Till jul togs ett nytt spår fram, Fältjulklappen, baserat på idén under andra världskriget med att köpa julklappar till de som var inkallade. Utifrån olika rim skulle barnen finna 5 klappar runt om i museet och också lista ut vad som fanns inuti klappen. Under lovet gavs också allmänna visningar för barn och vuxna.

Flygvapenmuseum genomförde lovverksamhet för skollediga barn på sportlovet, påsklovet och höstlovet. Teman för loven var bland annat *Hur funkar det bakom dörrarna på ett museum?* och *Äventyr och upptäckter* med flera olika aktiviteter varje dag. Ett särskilt populärt inslag var en workshop under höstlovet där besökarna fick göra sin egen äventyrströja av en gammal t-shirt.

Flygvapenmuseums science center Flyglabbet har kunnat besökas under samtliga skollov. Där finns flygsimulatorer och interaktiva stationer på temat luft och flyg och där museivårdarna genomför experimentshower. Museet har arrangerat *Familjefredag* varje fredag. Varannan vecka som sagostund i biblioteket och varannan vecka som upptäckarstund i utställningarna – en form av visning för de yngsta besökarna.

I barnklubben Flygspanarna drivs en verksamhet för barn mellan fem och tolv år där barnen erbjuds olika aktiviteter. Bland annat visningar, experiment och skapande aktiviteter. Alla sex planerade flygspanarträffar har kunnat genomföras under året. Flygvapenmuseum har även fortsatt att utveckla innehåll och nya teman för genomförande av barnkalas på museet för att nå en bredare målgrupp.

Flygvapenmuseums lekmiljö Leklanda, som har temat militär flygplats, är mycket uppskattad av museets yngsta besökare. På Leklanda finns trampflygplan med hangar, start- och landningsbanor och tankstation samt även museets maskotar Drakel och Viggos verkstad och en klätterställning. Genom Leklanda och Flyglabbet strävar Flygvapenmuseum efter att väcka barns intresse för flyg och teknik.

Flygvapenmuseum samarbetar även med externa aktörer för att väcka barns intresse för teknik. Genom samarbete med Young Engineers/Ung Ingenjör AB har Flygvapenmuseum kunnat erbjuda

lovverksamhet under sommarlovet till barn och ungdomar i form av Lego workshops och Lego läger. Flygvapenmuseum deltog även i sommarlägret Code Summer Camp som anordnas av Skill i samarbete med Linköping Science Park. Syftet med Code Summer Camp är att väcka intresse och nyfikenhet för teknik och programmering hos alla oavsett förkunskaper. Flygvapenmuseum har även genomfört workshop i Skills koncept Tjejer knäcker koden som är en verksamhet riktad till tjejer för att öka deras teknikintresse.

Andra intressanta samarbeten under året har varit Snilleblixtmässan som genomfördes i samarbete med den ideella föreningen Framtidsfrön. På mässan fick unga elever fick ut sina alldeles egna uppfinningar på museet. Flygvapenmuseum har under året fortsatt sitt samarbete med Östergötlands Stadsmission bland annat genom att ta mot sommarjobbare och läxhjälpgrupper under lovveckor.

4.3 Kunskapsservice och FoU

Resultatbedömning

Det strategiska mål som är kopplat till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende Kunskapsservice och FoU är:

Vi ska dela kunskap generöst, skapa lärande och reflektion kring samtid och framtid genom historien.

SFHM bedömer att årets insatser för att öka och sprida kunskapen om det försvarshistoriska kulturarvet har varit goda i förhållande till uppsatta mål. Under 2024 har tre nya FoU-samarbeten initierats, bland annat om dokumentation av den svenska Nato-processen i samarbete med SMTM och om barns upplevelser av väpnade konflikter och krig i samarbete med War Childhood Museum i Sarajevo. Sammanlagt har SFHM deltagit i tre FoU-samarbeten vilket innebär att målet för 2024 har uppfyllts. Antalet publicerade artiklar uppgick till 20 vilket innebär att det uppsatta målet för 2024 uppfyllts.

En viktig del i att sprida kunskap om det försvarshistoriska kulturarvet utanför museerna är dels att svara på förfrågningar från privatpersoner, forskare, skolelever och kolleger från andra institutioner, dels att medverka i olika externa föredrag och media. SFHM bedömer att myndigheten har en väl fungerande hantering av de förfrågningar och besök i arkiv och bibliotek som kommer till myndigheten och att kunskapen hos myndighetens medarbetare är efterfrågad och uppskattad även om antalet förfrågningar och föredrag minskat något jämfört med föregående år. Försvarets traditionsnämnd har under året fortsatt att bistå med råd och stöd till Försvarsmakten vad gäller framtagning av fälttecken och militära traditioner.

SFHM bedömer sammanfattningsvis att verksamheten håller god kvalitet och att måluppfyllelsen varit god. Verksamhetens övriga insatser under året bedöms ha bidragit till uppfyllelse av de mer övergripande målen vad gäller att främja forskning och kunskapsuppbyggnad under 2024.

Tabell 13 Volymuppgifter och indikatorer avseende Kunskapsservice och FoU.

Kunskapsservice och FoU	2024	2023	2022
Bibliotek - besökare och bestånd			
Antal besökare till bibliotek	1 959	1 780	1 598
Antal katalogiserade böcker i bibliotek	42 641	47 005	50 830
Förfrågningar, föredrag och konferenser			
Antal förfrågningar	829	957	1 043
Antal föredrag och medverkan i media	20	34	18
Antal konferenser och seminarier	3	4	7
Publikationer och artiklar			
Antal egna publikationer	0	1	1
Antal publicerade artiklar författade av egen personal	20	20	18
Militära traditioner			
Antal sammanträden i Försvarets traditionsnämnd	4	7	7
Indikatorer			
Antal FoU-samarbeten (3)	3	5	0
Antal populärvetenskapliga publikationer och artiklar (20)	20	21	19

Kunskapsservice

Arkiv- och biblioteksverksamheten erbjuder möjlighet att studera arkivmaterial, läsa tidskrifter och litteratur. Armémuseums arkivsamling innehåller såväl ritningar av 1600-talskanoner som 1900-talets lumparbilder. Flygvapenmuseums arkivsamling erbjuder tusentals dokument från hela 1900-talet, bland annat flygdagböcker och haveriutredningar men även privata arkiv från till exempel flygpionjärer, flygplanskonstruktörer och flygmotoringenjörer.

Arkiv- och biblioteksverksamheten ger även stöd till andra museer genom dels depositioner av böcker, dels utlån av teknisk flygplansdokumentation för både skötsel av och kunskap om flygplan och deras utveckling över tid.

En viktig del i SFHM:s kunskapsservice är att svara på förfrågningar som inkommer till myndigheten från forskare och intresserad allmänhet. Under året svarade SFHM:s intendent, konservatorer, arkivarier, bibliotekarier med flera på sammanlagt 829 förfrågningar (957 år 2023). Många av frågorna inkommer via e-post och telefon men även webbplatsen Digitalt Museum är en viktig kanal för kontakten med användare över hela landet.

Arbetet med registrering och vård av bibliotekens bestånd genomförs fortlöpande. Vid årets slut fanns sammanlagt 42 641 (47 005 år 2023) böcker, tidskrifter och artiklar katalogiserade i myndighetens två bibliotek. Minskningen beror på att en genomgripande översyn av bokbeståndet gjordes i samband med flytten av Armémuseums bibliotek som återöppnades i museets huvudbyggnad under 2024. I SFHM:s båda samlingsarkiv bedrivs en omfattande digitaliseringsverksamhet och resultatet redovisas i avsnittet 3.1 Bevara och tillgängliggöra.

Expertisen inom myndighetens verksamhetsområden har under 2024 varit efterfrågad och antalet föredrag och medverkan i media uppgår till 20 (34 år 2023). Det är i huvudsak militärhistorisk expertis som efterfrågas men även kunskap om bevarande, förvaring och insamling.

Medarbetare från SFHM har under året hållit föredrag bland annat om restaureringen av flygplanet B 18 på "B 18-dagen" på Flygvapenmuseum och på Göteborgs universitet ett föredrag om gallring av föremål. Förutom att hålla föredrag har medarbetare även medverkat i olika media, bland annat i Studio Ett i Sveriges radio om Lottakären och andra frivilligorganisationers uppgift under kris och höjd beredskap och i Östgöta Correspondenten om ombyggnationen vid Flygvapenmuseum.

Flygvapenmuseum stod i oktober som värd för en konferens om arkiv och beredskap som anordnades i samarbete med Region Östergötland och Östergötlands arkivförbund där museets personal höll föredrag och visade arkiv och bibliotek. Därutöver anordnades Arkivens dag i november där arkivalier plockades fram och visning av arkivet genomfördes för allmänheten. Biblioteksverksamheten vid Flygvapenmuseum har under året påbörjat extern låneverksamhet. Alla besökare kan registrera sig som låntagare och låna ur bokbeståndet.

Under 2024 gav regeringen SFHM uppdraget (KU2024/01111) att ta emot Fredsarkivet från Folke Bernadotte Akademien (FBA). Arbetet påbörjades under hösten 2024 för att förbereda ett inordnande i SFHM den 1 januari 2025. Förutom FBA har även Armé-, Marin- och Flygfilm (AMF) bistått i arbetet då de haft hand om de servrar och databas där Fredsarkivet finns.

Kunskapsproduktion och FoU-samarbeten

SFHM har i samverkan med bland annat universitet och högskolor deltagit i flera ansökningar om forskningsmedel under 2024. SFHM var tillsammans med Uppsala universitet och Ivar Studios med i ansökan om EU-medel för projektet *Creating innovative frameworks towards peace for managing Europe's Cold War Heritage through ARTS and Culture (CWHarts)*. Tyvärr fick projektet avslag för ansökan om medel.

Projektet *andra världskriget i Norden (PAIN)* är den andra EU-ansökan där SFHM deltar i samverkan med Luleå Tekniska universitet, Västerbottens- och Norrbottens museum samt flera norska museer. Syftet är att lyfta det norrländska området under andra världskriget, däribland samernas roll. För SFHM:s del handlar det om att bygga ny kunskap som kan nyansera den svenska historieskrivningen och att delta i arbetet med en vandringsutställning. Projektet fick avslag för sin ansökan 2024, men en ny ansökan avses att skickas in under 2025.

SFHM har under året inlett ett FoU-samarbete med War Childhood Museum i Sarajevo, Bosnien och Hercegovina. Syftet med FoU-samarbetet är att belysa berättelser från människor som i barn- och ungdomsåren upplevt väpnad konflikt och krig, samt att vara en arena för reflektioner och samtal om barndom och uppväxt under väpnad konflikt och krig. Syftet är också att bygga kunskap om området både externt och internt. Därutöver har SFHM inlett ett samarbete med SMTM i ett projekt om dokumentation av Sveriges NATO-process.

Samarbetet med Riksarkivet och National Museum of the History of Ukraine in the Second World War har utöver utställningsproduktionen *Korsvägar: Sverige – Ukraina genom 1000 år* även skapat förutsättningar för kunskapsuppbyggnad kring Ukrainas och Sveriges gemensamma historia.

Under 2024 har det pågått flera aktiviteter som stimulerar SFHM:s kunskapsuppbyggnad, exempelvis handledning av studenter från Anders Ljungsteds gymnasium som genomför praktik avseende flygtekniska arbeten och motorunderhåll samt genomförande av en utbildning i körbara motorer i samarbete med Arbetslivsmuseernas samarbetsråd, ArbetSam. Därutöver handledde Flygvapenmuseum en student från mastersprogrammet i historia på Lunds universitet som fick göra praktik hos museets pedagoger och i arkivsamlingarna.

SFHM har under året fortsatt det arbete som påbörjades under 2019 med att skriva och publicera artiklar på bland annat Digitalt Museum med utgångspunkt i museisamlingarna. Medarbetare har under året även löpande publicerat artiklar i Försvarsmaktens tidskrift *Försvarets forum*. Artiklarna utgår från samlingarna och presenteras under rubriken *Magasinsfyndet*. Under året har bland annat artiklar om en radiomottagare som har tillhört Birger Isberg som var aktiv i den svenska underrättelsetjänsten C-byrån och, med utgångspunkt från *jacka m/1942 kv*, om frivilligorganisationen Svenska Blå Stjärnan publicerats. Därutöver har medarbetare löpande publicerat artiklar i Östergötlands Flyghistoriska Sälls kamps publikation *ÖFS-meddelanden*. Exempel på ämnen som avhandlats i artiklarna är bland annat det första svenska militära flygplanet och restaurering av flygplan.

I samarbete med Riksarkivet och Wikimedia Sverige arrangerades Wikipedia-dagen 2024 på Armémuseum. Årets tema var "Kulturarv i fokus – Digitala lösningar för bevarande av historien" med programpunkter som "Digitalisering av hotat kulturarv - Fallstudie från Ukraina" och "Wikimediaplattformarnas betydelse för digitalisering av hotat kulturarv".

Flygvapenmuseum anordnade under året en konferens som vände sig till samtliga flygmuseer runt om i landet. Under konferensen erbjöds såväl kompetenshöjande insatser om bland annat vård av flygplan

som möjligheter till erfarenhetsutbyte och nätverkande. Flygvapenmuseum stod även som värd för en konferens om arkiv och beredskap som anordnades i samarbete med Östergötland och Östergötlands arkivförbund där museets personal höll föredrag och visade arkiv och bibliotek.

Militära traditioner

Under året har Försvarets traditionsnämnd fortsatt att bistå med råd och stöd till Försvarsmakten vad gäller framtagning av fälttecken och militära traditioner. Nämndens arbete och sammanträdesfrekvens har helt utgått ifrån Försvarsmaktens behov och man har haft fyra protokollförda möten varav ett hölls digitalt. Föredragande från Försvarsmakten delar upp arbetet i "frågor om råd" samt "orientering".

Under året har betydligt färre ärenden än tidigare avhandlats men bland de ärenden som behandlats under 2024 kan särskilt nämnas:

- Diskussion om heraldiska vapen för Arméns brigader
- Frågan om kommandotecken för brigadcheferna
- Västernorrlands regementes fana (I 21)
- Norrbottens regementes fana (I 19)

Nämndens sammansättning har tillsammans med de under året ständigt adjungerade täckt aktuella traditionsområden på ett kunskapsmässigt tillfredsställande sätt. Ytterligare personer med särskild sakkunskap kan adjungeras. Därigenom erhålls ett kontaktnät och samlad erfarenhet på traditionsområdet i vid bemärkelse, vilket också bidrar till att en hög kvalitet på nämndens rekommendationer och svar kan ges.

5 Statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter

Resultatbedömning

SFHM bedömer att hanteringen av ansökningar om statsbidrag har fungerat väl under året. Den del av anslaget som använts för att tillhandahålla samlingsdatabaser för museiverksamheterna bedöms ha förbättrat förutsättningarna för såväl digitalt tillgängliggörande av samlingarna som ett långsiktigt bevarande av det försvarshistoriska kulturarvet runt om i landet.

Handläggningskostnaderna under kalenderåret låg på ungefär samma nivå som föregående år. Kostnaderna i relation till lämnade bidrag minskade med 1,1 procentenheter, vilket förklaras av att SFHM sedan 2024, enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter, också handlägger statsbidrag avseende de marina museiverksamheterna. SFHM bedömer att kostnaderna för handläggningsprocessen ligger på en rimlig och godtagbar nivå.

Under 2024 behandlades totalt 42 inkomna ansökningar om statsbidrag, varav 24 ansökningar om verksamhetsbidrag och 18 ansökningar om projektbidrag, vilka fördelats på 42 ärenden. Detta kan jämföras med 35 inkomna ansökningar under 2023, varav 18 ansökningar avsåg verksamhetsbidrag och 17 avsåg projektbidrag, vilka fördelades på 34 ärenden. Förändringen beror på myndighetens utökade uppdrag, enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter, att också handlägga statsbidrag till de marina museerna.

SFHM bedömer sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i verksamheten har varit god utifrån de förutsättningar som myndigheten har kunnat påverka.

Tabell 14 Volymuppgifter och indikatorer avseende Statsbidrag försvarshistoriska museiverksamheter.

Statsbidrag försvarshistoriska museiverksamheter	2024	2023	2022
Volymuppgifter			
Antal ärenden	42	34	34
Lämnade bidrag (tkr)	27 182	19 750	19 912
Återbetalning av bidrag (tkr)	36	0	71
Indikatorer			
Kostnader för handläggning/Lämnade bidrag	3,8%	4,9%	4,5%

Bidragshandläggning och lämnade bidrag

SFHM lämnar årligen bidrag enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter. Enligt SFHM:s regleringsbrev ska minst 30 miljoner kronor användas för bidragsgivning enligt ovan nämnda förordning samt till kostnader vid myndigheten som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter (se avsnitt 2.2 Statsbidrag och kostnader enligt anslagsvillkor 8:1). Enligt SFHM:s regleringsbrev ska myndigheten även redovisa hur bidragen har fördelats mellan olika museiverksamheter och ändamål (se tabell 15 nedan).

I bilagan till förordningen framgår till vilka verksamheter eller ändamål som SFHM kan lämna statsbidrag. Aktörerna som bedriver museiverksamhet har varit förhållandevis oförändrade sedan statsbidragets införande 2008, även om det skett vissa ändringar under senare år som föranlett förslag till ändringar i bilagan till förordningen. Under 2020 hemställde SFHM till regeringen om en ändring med anledning av att museiverksamheten i Vällinge, Hemvärnsmuseet i Vällinge, hade upphört. Kontinuerlig dialog har förts med interimsstyrelsen till den därefter nybildade Föreningen Hemvärnshistoria, med syfte att hitta en väg för hur Hemvärnets historia ska kunna förmedlas nationellt. I samband med regeringens godkännande av budgetpropositionen 2024 beviljades SFHM:s hemställan om ändring av förordningen vilken kom att börja gälla från 2024.

Förutsättningarna för att bedriva museiverksamheterna varierar i fråga om besöksunderlag, ekonomi, kompetensförsörjning, personella resurser med mera. SFHM följer utvecklingen eftersom ett av kriterierna för statsbidraget är den sökandes egen insats och förmåga att långsiktigt upprätthålla verksamheten (6 §). Kännetecknande för flera av de försvarshistoriska museiverksamheterna är att de i betydande utsträckning engagerar ideella krafter helt eller delvis, som därför utgör en viktig och i flera fall avgörande tillgång för den enskilda verksamheten.

Bidrag kan lämnas i form av verksamhetsbidrag och projektbidrag. Verksamhetsbidragen ska användas för att täcka delar av verksamheternas personal- och lokalkostnader samt olika typer av driftskostnader. Projektbidragen ska användas för att underlätta verksamheternas arbete med utveckling och förnyelse av innehåll och aktiviteter.

Under 2024 behandlades totalt 42 inkomna ärenden om statsbidrag. Sammanlagt delades drygt 27 miljoner kronor ut i statsbidrag (se tabell 15 nedan), varav cirka 24,5 miljoner kronor avsåg verksamhetsbidrag och cirka 2,5 miljoner kronor avsåg projektbidrag. Se även avsnitt 2.2 Statsbidrag och kostnader enligt anslagsvillkor 8:1.

Tabell 15 *Fördelning av statsbidrag på olika verksamheter och ändamål (tkr).*

Verksamhet eller ändamål	2024	2023	2022
Rödbergsfortet Bodens Kommun	500	650	571
Bodens Kommun Försvarsmuseum Boden	2 000	2 060	2 080
Aeroseum	2 300	2 380	2 400
Vaxholms Fästnings Museum AB*	2 450	-	-
Brigadmuseum	1 550	1 580	1 600
Teknikland	1 400	1 550	1 550
Gränsförsvarsmuseet i Abisko	130	-	-
Arsenalen	3 050	3 130	3 150
Stiftelsen Krigsflygfält 16	780	595	655
KA 2 Museiförening för rörligt kustartilleri*	830	-	-
Garnisons- och Luftvärnsmuseet	1 310	1 250	1 000
Teleseum	1 000	180	239
Flygmuseet F21	150	150	150
Bevarandet av Hemsö fästning Ideell förening*	1 640	-	-
Kalix/Siknäsfortet	460	420	420
Robothistoriska Föreningen i Arboga	190	195	230
Miliseum	950	1 065	1 110
Artillerimuseet	1 249	1 200	1 320
Stiftelsen Göteborgs Maritima Centrum*	2 050	-	-
Karlsborgs Fästningsmuseum	1 600	1 680	1 700
Skansen Klintaberg	100	100	122
Garnisonsmuseum Skaraborg	395	410	410
Gotlands Försvarsmuseum	1 098	1 155	1 205
Summa lämnade bidrag	27 182	19 750	19 912

* Dessa verksamheter har tillkommit i redovisningen eftersom SFHM från och med 2024 prövar frågor om statsbidrag till samtliga verksamheter eller ändamål enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter.

6 Finansiell redovisning

6.1 Resultaträkning

(tkr)	Not	2024	2023
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	117 290	120 134
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	29 939	26 961
Intäkter av bidrag	3	6 435	3 271
Finansiella intäkter	4	427	445
Summa		154 091	150 811
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-57 785	-60 658
Kostnader för lokaler		-51 111	-52 462
Övriga driftkostnader		-36 838	-32 396
Finansiella kostnader	6	-938	-602
Avskrivningar och nedskrivningar		-5 521	-4 644
Summa		-152 193	-150 762
Verksamhetsutfall		1 898	49
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		27 146	19 750
Lämnade bidrag	7	-27 146	-19 750
Saldo		0	0
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	8	1 898	49

6.2 Balansräkning

(tkr)	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	9	209	477
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	10	0	0
Summa		209	477
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	11	10 283	10 663
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	12	27 601	25 086
Pågående nyanläggningar	13	0	0
Summa		37 884	35 749
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	14	845	745
Summa		845	745
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		1 738	893
Fordringar hos andra myndigheter	15	4 646	4 862
Övriga kortfristiga fordringar	16	7	148
Summa		6 390	5 904
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	17	11 939	10 859
Övriga upplupna intäkter	18	174	18
Summa		12 113	10 877
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	19	810	2 627
Summa		810	2 627
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	20	0	111
Kassa och bank		25	18
Summa		25	129
SUMMA TILLGÅNGAR		58 275	56 507

(tkr)	Not	2024-12-31	2023-12-31
Kapital och skulder			
Myndighetskapital			
Donationskapital	21	100	100
Balanserad kapitalförändring		9 501	9 452
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	1 898	49
Summa		11 499	9 601
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	22	149	244
Övriga avsättningar	23	522	480
Summa		672	724
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	24	28 154	24 592
Räntekontokredit i RGK	25	3 197	0
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	26	2 054	2 150
Leverantörsskulder		4 322	6 139
Övriga kortfristiga skulder	27	776	773
Summa		38 503	33 655
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	28	4 087	3 923
Oförbrukade bidrag	29	3 269	8 605
Övriga förutbetalda intäkter	30	244	0
Summa		7 601	12 528
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		58 275	56 507

6.3 Anslagsredovisning

Anslag (tkr)	Not	Ing. överföringsbelopp	Årets tilldelning enl. regl. brev	Omdisponerat belopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
Uo 17 8:1 Ramanslag Centrala museer: Myndigheter ap.9 Statens försvarshistoriska museer	31	-2 627	146 253		0	143 626	144 436	-810
Summa		-2 627	146 253			143 626	144 436	-810

Finansiella villkor (tkr)		Villkor	Utfall
Uo 17 8:1 ap.9			
Enligt regleringsbrevet disponerar Statens försvarshistoriska museer en anslagskredit.		4 158	810
Av anslagsposten ska minst 30 000 000 kronor användas för bidragsgivning enligt förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter samt till kostnader vid Statens försvarshistoriska museer som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter.		30 000	30 042

6.4 Tilläggsupplysningar och noter

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

Statens försvarshistoriska museers bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt Ekonomistyrningsverket (ESV):s föreskrifter och allmänna råd till denna. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § FBF (Förordning om myndigheters bokföring) tillämpar myndigheten brytdagen den 3 januari. Efter brytdagen har fakturor överstigande 50 tkr bokförts som periodavgränsningsposter.

Upplysningar av väsentlig betydelse

SFHM ska enligt regleringsbrevet särredovisa eventuella intäkter av sponsring och bidrag i not till resultaträkningen. Redovisningen görs i not 2 och 3 till resultaträkningen.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas licenser och rättigheter samt maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 25 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd som uppgår till lägst tre år.

Myndigheten har upptagit konst i balansräkningen till ett värde om 166 tkr. Eftersom konsten bedömts ha en obegränsad nyttjandeperiod kommer den ej att skrivas av.

Avskrivning sker enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivning under anskaffningsåret sker från den månad tillgången tas i bruk. I vissa fall kan det förekomma avsteg från grundregeln då en individuell bedömning ger annan avskrivningstid.

Tillämpade avskrivningstider

Licenser och rättigheter	3-5 år
Datorer och kringutrustning	3 år
Övriga kontorsmaskiner	5 år
AV-utrustning	5 år
Bilar	5-7 år
Verkstadsutrustning och laboratorieutrustning	10 år
Inredningsinventarier	10 år
Basutställning	3-10 år
Förbättringsutgift på annans fastighet, dock längst till den återstående giltighetstiden på hyreskontraktet.	5-10 år

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till det belopp varmed de beräknas inflyta. Butikernas lager är värderade enligt lägsta värdets princip till anskaffningsvärde efter avdrag för inkurans.

Övriga omsättningstillgångar har tagits upp till anskaffningsvärdet enligt lägsta värdets princip. Fordringar i utländsk valuta värderas till balansdagens kurs.

Skulder

Skulderna har tagits upp till nominellt belopp. Skulder i utländsk valuta värderas till balansdagens kurs.

Ersättningar och andra förmåner**Ledande befattningshavare / styrelseuppdrag**

	Ersättning i tkr
Överintendent Helene Rånlund	1 236
<i>Varav skattepliktig förmån</i>	2
ÖI har rätt till förmånsbil utifrån anställningsavtal, men valt att inte utnyttja detta under 2024.	
<i>Övriga uppdrag, Helene Rånlund:</i>	
Ordförande i styrelsen för Svenska ICOM, den svenska nationella kommittén i International Council of Museums. Styrelsen i Svenska ICOM meddelades 26 november 2024 att Helene Rånlund avsäger sig uppdraget som ordförande.	-
Huvudansvarig i interimstyrelsen för bildandet av Blue Shield Sweden, en svensk nationell kommitté i Blue Shield International. Ordförande från och med 14 november 2024. Ideell förening.	-

Anställdas sjukfrånvaro

Tabell återfinns under 1.9 Arbetsmiljö.

**Noter Resultaträkning
(tkr)**

	2024	2023
Not 1 Intäkter av anslag		
Intäkter av anslag	117 290	120 134
Summa	117 290	120 134
Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar		
Avgiftsverksamhet med fullkostnadstäckning		
Butiksverksamhet	3 511	3 113
Uppdragsverksamhet	4 835	2 793
	8 346	5 906
Avgiftsverksamhet i enlighet med regleringsbrevet		
Entréintäkter	11 007	10 742
Visningar	1 415	967
Simulator och VR-glasögon, Flyglabbet	1 012	854
Programverksamhet	284	161
Konferensverksamhet exkl lokaler	253	217
Samarbeten med andra myndigheter	0	200
Övriga avgiftsintäkter	151	116
	14 122	13 257
Andra ersättningar		
Sponsring	1 900	1 900
Realisationsvinst anläggningstillgångar	0	8
Övriga ersättningar	278	93
	2 178	2 001
Avgiftsintäkter enligt §4		
Vidarefakturerering Statens fastighetsverk	300	1 709
Uthyrning av lokaler	4 993	4 088
	5 293	5 798
Totalsumma	29 939	26 961

	2024	2023
Not 3 Intäkter av bidrag		
Bidrag från statliga myndigheter	4 383	2 428
Bidrag från övriga	2 052	843
Summa	6 435	3 271
<i>Specifikation avseende "Bidrag från Övriga"</i>		
Arv Holger Ring	55	55
Arv Tord Aldrin	60	35
Armémuseum vänförening	0	200
Söderbergs stiftelse	1 047	452
Donation Rausing	71	65
Patriotiska sällskapet	427	0
Barbro Osher fond	257	0
BEA Systems Hägglunds AB	100	0
Övriga bidrag	35	35
Summa	2 052	843
Not 4 Finansiella intäkter		
Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	424	444
Övriga finansiella intäkter	3	1
Summa	427	445
Not 5 Kostnader för personal		
Lönekostnader (exkl arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal)	37 569	39 464
Varav lönekostnader ej anställd personal	26	25
Sociala avgifter	18 495	19 455
Övriga kostnader för personal	1 721	1 740
Summa	57 785	60 658
Not 6 Finansiella kostnader		
Ränta på avistalån i Riksgäldskontoret	926	597
Övriga finansiella kostnader	11	4
Summa	938	602
Not 7 Lämnade bidrag		
Verksamhetsbidrag	24 565	17 740
Projektbidrag	2 617	2 010
Återbetalda bidrag	-36	0
Summa	27 146	19 750
Not 8 Årets kapitalförändring		
Avgiftsfinansierad verksamhet	1 538	-291
SAAB sponsring, överskott	360	340
Summa	1 898	49

Noter Balansräkning
(tkr)

	2024-12-31	2023-12-31
Not 9 Balanserade utgifter för utveckling		
Ingående anskaffningsvärde	1 382	2 027
Årets anskaffningar	0	320
Utrangering	0	-965
Summa anskaffningsvärde	1 382	1 382
Ingående ackumulerade avskrivningar	-905	-1 660
Årets avskrivningar	-268	-210
Utrangering	0	965
Summa ackumulerade avskrivningar	-1 173	-905
Utgående bokfört värde	209	477
Not 10 Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
Ingående anskaffningsvärde	0	115
Årets anskaffningar	0	0
Utrangeringar	0	-115
Summa anskaffningsvärde	0	0
Ingående ackumulerade avskrivningar		-115
Årets avskrivningar	0	0
Utrangeringar	0	115
Summa ackumulerade avskrivningar	0	0
Utgående bokfört värde	0	0
Not 11 Förbättringsutgifter på annans fastighet		
Ingående anskaffningsvärde	17 898	9 573
Korrigerig av pågående investering från 2022	0	275
Årets anskaffningar	950	8 219
Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-573	-169
Summa anskaffningsvärde	18 275	17 898
Ingående ackumulerade avskrivningar	-7 235	-5 980
Årets avskrivningar	-1 330	-1 424
Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	573	169
Summa ackumulerade avskrivningar	-7 992	-7 235
Utgående bokfört värde	10 283	10 663

	2024-12-31	2023-12-31
Not 12 Maskiner, inventarier, installationer m.m.		
Ingående anskaffningsvärde	65 265	48 823
Årets anskaffningar	6 438	21 517
Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-1 003	-5 075
Summa anskaffningsvärde	70 700	65 265
Ingående ackumulerade avskrivningar	-40 178	-42 244
Årets avskrivningar	-3 923	-3 010
Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	1 003	5 075
Summa ackumulerade avskrivningar	-43 098	-40 178
Utgående bokfört värde	27 601	25 086
Not 13 Pågående nyanläggningar		
Ingående anskaffningsvärde	0	1 403
Årets anskaffningar	0	0
Färdigställda anläggningar	0	-1 403
Utgående bokfört värde	0	0
Not 14 Varulager och förråd		
Varulager butik Armémuseum	255	245
Vaulager butik Flygvapenmuseum	405	294
Varulager fantillverkning	184	205
Summa	845	745
Not 15 Fordringar hos andra myndigheter		
Fordran ingående mervärdesskatt	3 383	3 093
Kundfordringar hos andra myndigheter	1 244	1 768
Övriga fordringar hos andra myndigheter	18	0
Summa	4 646	4 862
Not 16 Övriga kortfristiga fordringar		
Fordringar hos övriga	7	148
Summa	7	148
Not 17 Förutbetalda kostnader		
Förutbetalda hyreskostnader	11 823	10 652
Övriga förutbetalda kostnader	116	207
Summa	11 939	10 859
Not 18 Övriga upplupna intäkter		
Upplupna hyror utomstatliga	156	0
Övriga upplupna intäkter inomstatliga	18	18
Summa	174	18

	2024-12-31	2023-12-31
Not 19 Avräkning med statsverket		
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	2 627	-1 768
Redovisat mot anslag	144 436	139 902
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-146 253	-135 507
Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	810	2 627
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	0	18
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	0	-18
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	0	0
Summa Avräkning med statsverket	810	2 627
Not 20 Kassa och Bank		
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	0	111
Växelkassa Armémuseum	7	7
Växelkassa Flygvapenmuseum	18	11
Summa	25	129
Myndigheten har enligt regleringsbrev en räntekontokredit 14 000 tkr, under 2024 har som högst 9 762 tkr nyttjats av krediten.		

Not 21 Myndighetskapital
Specifikation
förändring av
myndighetskapital

	Balanserad kapitalförändring, avgiftsbelagd verksamhet	Balanserad kapitalförändring, sponsring	Donationskapital	Kapitalförändring enl RR avgiftsbelagd verksamhet	Kapitalförändring enl RR sponsring	Summa
Utgående balans 2023	-155	9 606	100	-291	340	9 601
Ingående balans 2024	-155	9 606	100	-291	340	9 601
Föregående års kapitalförändring	-291	340	-	291	-340	-
Årets kapitalförändring	-	-	-	1 538	360	1 898
Summa årets förändring	-291	340	-	1 829	20	1 898
Utgående balans 2024	-446	9 946	100	1 538	360	11 499

		2024-12-31	2023-12-31
Not 22	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		
	Ingående avsättning	244	0
	Årets pensionskostnad	-15	244
	Årets pensionsutbetalningar	-80	0
	Utgående avsättning	149	244
Not 23	Övriga avsättningar		
	Avsättning för lokalt omställningsarbete		
	Ingående balans	480	372
	Årets förändring	43	108
	Utgående balans	522	480
Not 24	Lån i Riksgäldskontoret		
	Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar.		
	Ingående balans	24 592	7 316
	Under året nyupptagna lån	7 322	20 462
	Årets amorteringar	-3 760	-3 186
	Utgående balans	28 154	24 592
	Beviljad låneram enligt regleringsbrev 30 000 tkr		
Not 25	Räntekontokredit		
	Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	3 197	0
	Summa	3 197	0
	Myndigheten har enligt regleringsbrev en räntekontokredit på 14 000 tkr		
Not 26	Kortfristiga skulder till andra myndigheter		
	Utgående mervärdesskatt	308	236
	Arbetsgivaravgifter	963	926
	Leverantörsskulder andra myndigheter	783	989
	Summa	2 054	2 150
Not 27	Övriga kortfristiga skulder		
	Personalens källskatt	776	773
	Summa	776	773
Not 28	Upplupna kostnader		
	Upplupna semesterlöner inklusive sociala avgifter	3 525	3 062
	Övriga upplupna löner inklusive sociala avgifter	249	219
	Övriga upplupna kostnader	314	642
	Summa	4 087	3 923

		2024-12-31	2023-12-31
Not 29	Oförbrukade bidrag		
	Bidrag som erhållits från annan statlig myndighet	1 641	5 751
	Bidrag som erhållits från icke-statliga organisationer eller privatpersoner	1 628	2 854
	Summa	3 269	8 605
	<i>varav bidrag från statlig myndighet som förväntas tas i anspråk inom tre månader</i>	250	1 400
	<i>mer än tre månader till ett år</i>	1 091	1 758
	<i>mer än ett år till tre år</i>	300	2 593
	Summa	1 641	5 751
Not 30	Övriga förutbetalda intäkter		
	Förutbetalda hyror	244	0
	Summa	244	0

Anslagsredovisning Uo 17 8:1 ap.9 (Kulturdepartementet)
Centrala museer Statens försvarshistoriska museer

Not 31

Enligt regleringsbrevet disponerar Statens försvarshistoriska museer en anslagskredit på 4 158 tkr. Av krediten har 810 tkr nyttjats.

Statens försvarshistoriska museer har ett underskott på 2 627 tkr från föregående år. Anslaget är räntebärande.

Enligt villkor i regleringsbrevet ska minst 30 000 tkr användas för bidragsgivning enligt förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter samt till kostnader vid Statens försvarshistoriska museer som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter. Under 2024 har SFHM betalat ut 27 182 tkr från anslaget, se avsnitt 2.2 Statsbidrag och kostnader enligt anslagsvillkor 8:1.

6.5 Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2024	2023	2022	2021	2020
Låneram Riksgäldskontoret					
Beviljad	30 000	25 000	23 500	15 000	10 000
Utnyttjad	28 154	24 592	7 316	7 273	5 909
Kontokrediter Riksgäldskontoret					
Beviljad	14 000	14 000	14 000	14 000	18 500
Maximalt utnyttjad	9 762	9 130	0	0	9 529
Räntekonto Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	424	444	198	1	0
Räntekostnader	0	0	0	3	0
Avgiftsintäkter					
<i>Avgiftsintäkter som disponeras</i>					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	24 340	25 610	12 600	7 600	13 300
Avgiftsintäkter	27 761	24 960	11 748	9 591	6 564
Övriga avgiftsintäkter*	2 178	2 001	2 095	2 196	2 058
Anslagskredit					
Beviljad	4 158	6 775	4 167	4 063	3 775
Utnyttjad	810	2 627	0	0	0
Anslag					
<i>Ramanslag</i>					
Anslagssparande	0	0	1 768	4 297	2 133
Personal**					
Antalet årsarbetskrafter (st)	69	77	77	71	67
Medelantalet anställda (st)	86	94	96	87	79
Driftkostnad per årsarbetskraft	2 128	1 901	1 740	1 707	1 619
Kapitalförändring***					
Årets	1 898	49	808	1 589	1 180
Balanserad	9 501	9 452	8 644	7 055	5 096

* Jämförelsetal från 2022 justerat då avgiftsintäkterna räknats om.

** Årsarbetskrafter och medelantal anställda redovisas här exklusive anställda med timarvode.

*** Årets kapitalförändring består av över/underskott för verksamhet med full kostnadstäckning samt sponsring från Saab AB. Jämförelsetal 2021 justerat då sponsring som redovisats som oförbrukade bidrag har klassificerats om till avgifter. Jämförelsetal 2020 har inte varit möjligt att räkna om.

Intygande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm 2025-02-21

Helene Rånlund

Överintendent